

Īpašais ziņojums

Komisijas centieni veicina kodoldrošību Eiropas Savienībā, tomēr ir nepieciešami atjauninājumi

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Saturs

	Punkts
Kopsavilkums	I-X
Ievads	01-15
Revīzijas tvēruma un īstenotā pieeja	16-18
Apsvērumi	19-73
Zināmā mērā Komisija ir pilnveidojusi Euratom direktīvu transponēšanas uzraudzību	19-30
Komisija bija labāk sagatavojusies divu jaunāko direktīvu pārbaudēm	23-24
Visas dalībvalstis nav pareizi transponējušas Radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas direktīvu	25-28
Komisija ņem vērā salīdzinošajā novērtēšanā gūtos rezultātus	29-30
Komisija labi pārvalda ES operatīvas izziņošanas un informācijas apmaiņas pasākumus	31-38
Komisijas atzinumi par ieguldījumu projektiem palīdz vairot kodoldrošību	39-58
Atzinumos izvērtē ieguldījumu atbilstību juridiskajām prasībām un sniedz ierosinājumus uzlabojumiem	43-47
Pašreizējais tiesiskais regulējums ir jāatjaunina, lai atspoguļotu jaunākās norises kodoldrošības jomā	48-58
Komisija nebija ieviesusi stingru procedūru, lai sagatavotu savus atzinumus par kodoljomas ieguldījumu projektiem un pārbaudītu radioaktivitātes kontroles iekārtu darbību	59-73
Secinājumi un ieteikumi	74-80

Pielikumi

I pielikums. Komisijas veiktās pārbaudes

II pielikums. Noteikumu neievērošanas piemēri saistībā ar RWD transponēšanu

Glosārijs

Akronīmi un saīsinājumi

Komisijas atbildes

Laika skala

Kopsavilkums

I Atbilstoši ES definīcijai “kodoldrošība” ir piemērotu darbības apstākļu panākšana, avāriju novēršana un avāriju seku mazināšana, tā aizsargājot darba ņēmējus un iedzīvotājus no kodoliekārtu jonizējošā starojuma kaitīgās iedarbības apdraudējuma. Kodoliekārtu licenču turētāji (operatori) ir primāri atbildīgi par iekārtu drošību valstu regulatīvo iestāžu uzraudzībā.

II Eiropas Savienībā kodolenerģijas izmantošanu miermīlīgiem mērķiem reglamentē 1957. gada *Euratom* līgums, ar kuru tika izveidota Eiropas Atomenerģijas kopiena un noteikts tās kompetences un darbības tiesiskais regulējums. Jaunākajās *Euratom* direktīvās ir noteiktas prasības attiecībā uz kodoldrošību, radioaktīvajiem atkritumiem un izlietoto kodoldegvielu, kā arī drošības pamatstandarti.

III Mūsu revīzijā pārbaudījām, cik lielā mērā Komisija izmantoja savas pilnvaras, lai veicinātu kodoldrošību Eiropas Savienībā. Mēs vērtējam, kā Komisija uzraudzīja *Euratom* direktīvu transponēšanu dalībvalstu tiesību aktos. Mēs izskatījām pasākumus savlaicīgai paziņošanai un informācijas apmaiņai radiācijas avārijsituācijas gadījumā, kad Komisijas uzdevums ir tikai pārvaldīt sistēmu. Visbeidzot, mēs vērtējam divas darbības, kuras Komisijai ir jāveic saskaņā ar *Euratom* līgumu: tā sniedz atzinumus par kodoljomas ieguldījumu projektiem, un tai ir tiesības pārbaudīt to iekārtu darbību un efektivitāti, kuras dalībvalstis izmanto, lai pastāvīgi kontrolētu radioaktivitātes līmeni.

IV Mēs secinām, ka Komisijas centieni kopumā sekmē kodoldrošību ES. Tomēr Komisijai ir iespēja atjaunināt tiesisko regulējumu un iekšējās pamatnostādnes.

V Komisija ir pilnveidojusi *Euratom* direktīvu transponēšanas uzraudzību. Tā bija labāk sagatavojusies divu jaunāko direktīvu (grozītās Kodoldrošības direktīvas un Drošības pamatstandartu direktīvas) transponēšanas pārbaudei, nekā tas bija saistībā ar iepriekšējo — Radioaktīvo atkritumu un lietotās degvielas direktīvu.

VI Mūsu revīzijas aptvertajā laikposmā, vērtējot dalībvalsts atbilstību *Euratom* direktīvām, Komisija kā informācijas avotu izmantoja salīdzinošajās novērtēšanās gūtos rezultātus. Pēc transponēšanas un atbilstības pārbaūžu pabeigšanas Komisija turpinās būt atbildīga par salīdzinošo novērtēšanu rezultātu uzraudzību.

VII Mēs konstatējam, ka Komisija labi pārvalda Eiropas Kopienas steidzamas radioloģijas informācijas apmaiņas dienesta (*ECURIE*) pasākumus. No gūtās pieredzes izrietošās turpmākās darbības būtu iespējams uzlabot, bet Komisija ir pastāvīgi attīstījusi sistēmu, lai nodrošinātu tās sekmīgu darbību un tehnoloģiskus atjauninājumus.

VIII Komisija pārbauda kodoljomas ieguldījumu projektus, lai novērtētu to atbilstību *Euratom* līgumam. Tā sniedz nesaistošu atzinumu attiecīgajai dalībvalstij. Mēs konstatējam, ka pašreizējā sistēma minēto atzinumu sniegšanai neatbilst jaunākajām tendencēm politikas, likumdošanas un tehnoloģiju jomā. Piemēram — daudzos reaktoros tiek veikti ieguldījumi ilgtermiņa darbības uzturēšanā nolūkā pagarināt kodoliekārtu ekspluatācijas ilgumu, pārsniedzot to sākotnēji paredzēto darbības laiku, tomēr pašreizējā regulējumā nav skaidri noteikts, vai par šiem ieguldījumiem obligāti jāziņo Komisijai.

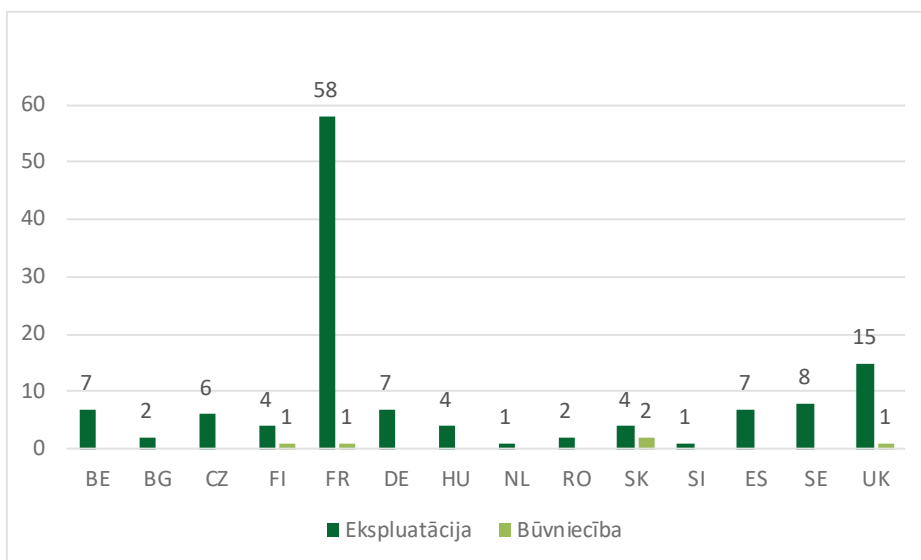
IX Revīzijā secinājām, ka pastāv daži ierobežojumi procedūrās, kuras Komisija piemēro, lai sagatavotu atzinumus par kodoljomas ieguldījumu projektiem un pārbaudītu dalībvalstu iekārtas, ko tās izmanto pastāvīgai radioaktivitātes līmeņa kontrolei. Komisijai trūkst stingru procedūru, kas nodrošinātu šo darbību pilnīgumu, konsekveni un saskaņotību.

X Ņemot vērā izdarītos secinājumus, savos ieteikumos mēs galveno uzmanību pievēršam Komisijas lomai *Euratom* direktīvu transponēšanas uzraudzībā, sistēmai, saskaņā ar kuru tā izdod atzinumus par kodoljomas ieguldījumu projektiem, un pieejai, ko tā piemēro, sagatavojot atzinumus un veicot radioaktivitātes kontroles iekārtu pārbaudes.

Ievads

01 Kopumā 2018. gada beigās 14 dalībvalstīs darbojās 126 kodolreaktori¹. Četrās no šīm dalībvalstīm tika būvēti jauni reaktori (sk. [1. attēlu](#)).

1. attēls. Reaktoru skaits 2018. gada 31. decembrī

Avots: ERP, balstoties uz datiem, kas iegūti no *Nuclear Power Reactors in the World* [Kodolreaktori pasaulē], Atsauces datu sērija Nr. 2, SAEA, Vīne, 2019. gads.

02 Kodolelektrostacijas 2017. gadā nodrošināja aptuveni 25 % no Eiropas Savienībā (ES) saražotās elektroenerģijas². Laikā no 2004. gada līdz 2017. gadam elektroenerģijas ražošana kodolelektrostacijās samazinājās par aptuveni 18 %.

¹ Starptautiskā Atomenerģijas aģentūra, *Nuclear Power Reactors in the World* [Kodolreaktori pasaulē], Atsauces datu sērija Nr. 2, SAEA, Vīne, 2019. gads.

² Eurostat, Kodolenerģētikas statistikas dati.

Kodoldrošības tiesiskais un organizatoriskais regulējums

03 Starptautiskā Atomenerģijas aģentūra (SAEA) ir galvenais starpvaldību forums zinātniskai un tehniskai sadarbībai kodolenerģētikas jomā pasaules mērogā. Tā ir vairāku svarīgāko starptautisko konvenciju, piemēram, Konvencijas par kodoldrošību, Konvencijas par kodolnegadījumu operatīvu izziņošanu un Konvencijas par palīdzību kodolnegadījumā vai radiācijas avārijsituācijā³, deponētārijs. SAEA drošības standarti nosaka kodoldrošības pamatprincipus, prasības un ieteikumus, ko var izmantot vispārējai atsaucei. Visā pasaulē un Eiropā kodoldrošību veicina arī daudzas citas organizācijas, piemēram, Kodolenerģijas aģentūra (NEA)⁴, Rietumeiropas Kodolregulatoru asociācija (WENRA), Eiropas Kodoldrošības jomas regulatoru grupa (ENSREG)⁵ un Pasaules Kodoloperatoru asociācija (WANO).

04 Par kodoldrošību ir jāatbild katrai valstij, kura izmanto kodoltehnoloģijas. **Valdības** ir atbildīgas par kodoldrošības regulēšanu, bet kodoliekārtu **operatoriem** ir jāuzņemas galīgā atbildība par objekta drošību. Valstu atbildība par kodoliekārtu kodoldrošību ir pamatprincips, saskaņā ar kuru starptautiskā līmenī ir izstrādāti tiesību akti kodoldrošības jomā.

05 Eiropas Savienībā kodolenerģijas izmantošanu miermīlīgiem mērķiem reglamentē 1957. gada *Euratom* līgums⁶, ar kuru tika izveidota *Euratom* kopiena (*Euratom*) un noteikts tās kompetences un darbības tiesiskais regulējums. Lai gan *Euratom* dalībvalstis ir tās pašas ES dalībvalstis, turklāt to pārvalda ES iestādes, tai tomēr ir atsevišķs juridiskais statuss.

06 Komisija pievēršas ar kodolenerģiju saistītām darbībām, ņemot vērā trīs galvenos aspektus: kodoldrošība, kodolgarantijas un kodoldrošums (sk. [1. izcēlumu](#)).

³ Lielākā daļa dalībvalstu ir šo un citu ar kodoldrošību saistītu starptautisku konvenciju līgumslēdzējas puses.

⁴ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijā (ESAO) NEA pilda starpvaldību aģentūras funkciju, veicinot sadarbību starp valstīm ar attīstītu kodoltehnoloģiju infrastruktūru.

⁵ Eiropas Kodoldrošības jomas regulatoru grupa (ENSREG) ir neatkarīga ekspertu padomdevēju grupa, kurā darbojas visu dalībvalstu pārstāvji un Komisijas pārstāvis, kas apmeklē debates un piedalās tajās. Grupas locekļi ievēl priekšsēdētāju (Komisijas 2007. gada 17. jūlija lēmums). Grupa konsultē Komisiju un palīdz tai, kā arī veicina apspriešanos, koordināciju un sadarbību starp valstu regulatīvajām iestādēm.

⁶ Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līgums.

1. izcēlums.

Kodoldrošība, drošums un garantijas

Atbilstoši ES definīcijai “**kodoldrošība**”⁷ ir piemērotu darbības apstākļu panākšana, avāriju novēršana un avāriju seku mazināšana, tā aizsargājot darba ņēmējus un iedzīvotājus no kodoliekārtu jonizējošā starojuma kaitīgās iedarbības apdraudējuma.

Kodolgarantijas (ekskluzīvā Komisijas kompetencē) ir pasākumi, kas paredzēti, lai garantētu, ka kodolmateriāli netiek novirzīti citiem mērķiem, izņemot tos, kuriem tie sākotnēji tika deklarēti. Kodolmateriālu lietotājiem un turētājiem ES ir pienākums veikt uzskaiti un informēt Komisiju par visām šo materiālu plūsmām.

Atbilstoši SAEA definīcijai **kodoldrošums** (galvenokārt valstu atbildība) ir noziedzīgas vai tīšas neatļautas ar kodolmateriāliem, citiem radioaktīviem materiāliem, saistītām iekārtām vai saistītām darbībām saistītas rīcības novēršana un atklāšana, kā arī reaģēšana uz to⁸. Kodoliekārtu un radioaktīvo materiālu fiziskā drošība ir saistīta ar valstu drošības un aizsardzības politiku, un galvenokārt ir to kompetencē.

07 ES dalībvalstu pienākums ir izstrādāt un uzturēt valsts likumdošanas, regulatīvo un organizatorisko sistēmu kodoldrošības jomā. Kodoliekārtu licenču turētāji (operatori) ir primāri atbildīgi par iekārtu drošību valstu regulatīvo iestāžu uzraudzībā.

08 Komisijas galvenais uzdevums kodoldrošības jomā ir sniegt priekšlikumus *Euratom* tiesiskā regulējuma izstrādei un pārraudzīt juridisko instrumentu transponēšanu dalībvalstu tiesību aktos. Ja Komisija, būdama Līgumu uzraudzītāja, uzskata, ka dalībvalsts pārkāpj *Euratom* tiesību aktu noteikumus, tā var uzsākt pārkāpuma procedūru.

09 Komisijai ir arī tiesības un pienākumi kodoldrošības un pretradiācijas aizsardzības jomā, kas izriet no *Euratom* līguma. Saskaņā ar *Euratom* līguma 35. pantu Komisijai ir tiesības pārbaudīt dalībvalstu izveidotās struktūras, ar ko pastāvīgi kontrolē gaisa, ūdens un augsnes radioaktivitātes līmeni, proti, to darbību un efektivitāti. Komisija apkopo dalībvalstu iesūtīto informāciju par vides radioaktivitātes līmeni to teritorijā⁹.

⁷ Padomes 2009. gada 25. jūnija Direktīva 2009/71/Euratom, ar ko izveido Kopienas kodoliekārtu kodoldrošības pamatstruktūru, un kas grozīta ar Padomes Direktīvu 2014/87/Euratom.

⁸ **SAEA glosārijs drošības jomā**, 2018. gada izdevums, © IAEA, 2019. gads.

⁹ *Euratom* līguma 36. pants.

10 Komisija pārbauda dalībvalstīs plānotos kodoljomas ieguldījumu projektus, lai novērtētu to atbilstību *Euratom* līgumam. Saskaņā ar minētā līguma 41.–44. pantā noteikto procedūru ieguldītājiem ir jāpaziņo Komisijai par ieguldījumu projektiem kodolnozarē¹⁰. Pēc tam Komisija sniedz attiecīgajai dalībvalstij savu atzinumu par projektu (vai “**vielokli**” saskaņā ar *Euratom* līguma 43. pantu), nākot klajā ar ieguldījumu analīzi.

11 Lai gan par sagatavotības un reaģēšanas pasākumu nodrošināšanu ārkārtas situācijās joprojām ir atbildīga dalībvalsts, Komisija darbojas, pārvalda un attīsta Eiropas Kopienas steidzamas radioloģijas informācijas apmaiņas dienesta (*ECURIE*) sistēmu, kas tika izveidota pēc 1986. gada avārijas Černobiļā¹¹.

12 Papildus tiesiskajā regulējumā noteiktajiem uzdevumiem Komisija veicina dialogu un sadarbību ar dalībvalstīm, piemēram, iesaistot Eiropas Kodoldrošības jomas regulatoru grupu (*ENSREG*). Tā sadarbojas ar trešām valstīm, kuras ekspluatē vai būvē kodolelektrostacijas, un slēdz nolīgumus ar trešām valstīm par sadarbību kodolenerģijas jomā. Tāpat Komisija sadarbojas ar starptautiskām organizācijām, piemēram, SAEA un NEA.

***Euratom* direktīvas veido juridiski saistošu sistēmu kodoldrošības jomā**

13 *Euratom* līgums dod *Euratom* pilnvaras izstrādāt un ieviest drošības standartus darbinieku un sabiedrības veselības aizsardzībai¹². Pamatstandartus pieņem Eiropas Savienības Padome pēc apspriešanās ar Eiropas Parlamentu, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu¹³.

¹⁰ Saistībā ar rūpnieciskajām darbībām, kas minētas *Euratom* līguma II pielikumā.

¹¹ Padomes Lēmums 87/600/*Euratom* par Kopienas noteikumiem par operatīvu informācijas apmaiņu radiācijas avāriju gadījumos.

¹² *Euratom* līguma 2. panta b) punkts un II sadaļas 3. nodaļa (“Veselības aizsardzība un darba drošība”).

¹³ *Euratom* līguma 30. un 31. pants.

14 Kopš 1959. gada — drīz pēc tās izveides — Eiropas Atomenerģijas kopiena, pieņemot direktīvas, nosaka pamatstandartus darbinieku un sabiedrības veselības aizsardzībai pret jonizējošā starojuma radītajiem draudiem. Pēc 2002. gada Eiropas Savienības Tiesas (Tiesa) sprieduma¹⁴, ar kuru tika atzīta un precizēta *Euratom* un dalībvalstu kopīgā kompetence kodoldrošības jomā, Padome 2009. gadā pieņēma tiesību aktus kodoldrošības jomā¹⁵, bet 2011. gadā – radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanas un izlietotās kodoldegvielas jomā¹⁶. Drošības pamatstandartu direktīva tiek regulāri atjaunināta, un jaunākais atjauninājums ietver arī vairāku iepriekšējo direktīvu noteikumus¹⁷.

1. tabula. Jaunākās *Euratom* direktīvas

Kodoldrošības direktīva (NSD) 2009. gads, grozīta 2014. gadā	Radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas direktīva (RWD) 2011. gads	Drošības pamatstandartu direktīva (BSSD) 2013. gads
<p>Kodoldrošības direktīvas (NSD) pamatā ir Kodoldrošības konvencijas un SAEA noteikto drošības pamatprincipu prasības. Direktīva tika grozīta 2014. gada jūlijā, ņemot vērā 2011. gada Fukušimas kodolavārijā gūto pieredzi un ES kodolelektrostaciju riska un drošības novērtējumā jeb tā saucamajos “stresa testos” izdarītos secinājumus. Grozītā direktīva nostiprina valstu regulatīvo iestāžu pilnvaras un neatkarību. Ar to tiek izvirzīts augsts ES mēroga drošības mērķis novērst negadījumus, bet, ja notiek negadījums, mazināt tā sekas un izvairīties no agrīnām un lielām radioaktīvām emisijām.</p>	<p>Radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas direktīva (RWD) paredz, ka dalībvalstis izstrādā valsts politiku, kurā apraksta, kā tās plāno apsaimniekot civilajās kodoldarībās radītos radioaktīvos atkritumus un izlietoto kodoldegvielu. Dalībvalstīm ir jāizveido valstu programmas, ar ko valsts politiku izvērs konkrētos rīcības plānos. Turklāt tām ir jāievieš valsts normatīvā un organizatoriskā sistēma (“valsts sistēma”), kā arī jāizveido kompetenta un neatkarīga regulatīvā struktūra.</p>	<p>Drošības pamatstandartu direktīva (BSSD), kas tika pieņemta 2013. gadā, nosaka drošības pamatstandartus darbinieku, pacientu un sabiedrības aizsardzībai pret jonizējošo starojumu, kā arī nosaka maksimālās starojuma devas ierobežojumus visās apstāšanās situācijās (plānotajās, esošajās un ārkārtas). Ar jauno direktīvu tika atjaunināti un iekļauti vairāku iepriekšējo direktīvu noteikumi, kā arī pievienoti jauni noteikumi, tostarp par gatavību ārkārtas situācijām un reaģēšanu uz tām, iekļaujot dažas no 2011. gada Fukušimas kodolavārijā gūtajām atziņām.</p>

Avots: ERP.

¹⁴ ES Tiesas 2002. gada 10. decembra spriedums lietā C-29/99 “Komisija pret Padomi”, ECR I-11 221.

¹⁵ Padomes 2009. gada 25. jūnija Direktīva 2009/71/Euratom, ar ko izveido Kopienas kodoliekārtu kodoldrošības pamatstruktūru, un kas grozīta ar Padomes 2014. gada 8. jūlija Direktīvu 2014/87/Euratom.

¹⁶ Padomes 2011. gada 19. jūlija Direktīva 2011/70/Euratom, ar ko izveido Kopienas sistēmu lietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu atbildīgai un drošai apsaimniekošanai.

15 Kodoldrošības direktīvā (*NSD*)¹⁸ un Radioaktīvo atkritumu un lietotās degvielas direktīvā (*RWD*)¹⁹ noteiktas prasības veikt regulāru triju veidu salīdzinošo novērtēšanu (sk. **2. izcēlumu**). Starptautiskā salīdzinošā novērtēšana ir iespēja apmainīties ar profesionāļu pieredzi un dalīties gan ar gūto pieredzi, gan labu praksi, uzklausot kolēģu padomus, nolūkā pastāvīgi uzlabot kodoldrošību.

2. izcēlums.

Salīdzinošās novērtēšanas veidi

Euratom direktīvas nosaka prasības regulārai triju veidu salīdzinošai novērtēšanai:

- Ar grozīto *NSD* tika ieviesta Eiropas sistēma tematisku salīdzinošo novērtēšanu veikšanai, kurā ik pēc sešiem gadiem uzmanību pievērš konkrētam drošības jautājumam. Pirmā tematiskā salīdzinošā novērtēšana, ko veica 2017.–2018. gadā, bija veltīta kodoliekārtu vadības programmu novecošanai. Kodoldrošības jomas regulatoru grupa (*ENSREG*) ar Rietumeiropas Kodolregulatoru asociācijas (*WENRA*) atbalstu un sadarbībā ar Komisiju veica salīdzinošo novērtēšanu.
- Turklāt *NSD* paredz, ka dalībvalstis vismaz reizi desmit gados sagatavo periodiskus pašnovērtējumus par savu valsts sistēmu un kompetentajām regulatīvajām iestādēm un aicina veikt starptautisku salīdzinošo novērtēšanu par attiecīgiem savas valsts sistēmas segmentiem un kompetentajām regulatīvajām iestādēm. Dalībvalstis šīs salīdzinošās novērtēšanas prasības izpilda ar SAEA Integrētā regulējuma pārskatīšanas dienesta (*IRRS*) starpniecību. Komisija ir nodrošinājusi finansiālu atbalstu *IRRS* pamatuzdevuma programmai.
- *RWD* paredz, ka dalībvalstis veic pašnovērtējumu un vismaz reizi 10 gados pieprasa veikt valsts sistēmas, kompetentās regulatīvās iestādes, valsts programmas un tās īstenošanas starptautisku salīdzinošo novērtēšanu. Šo prasību izpildei dalībvalstis izmanto SAEA salīdzinošās novērtēšanas pakalpojumus.

¹⁷ Padomes 2013. gada 5. decembra Direktīva 2013/59/Euratom, ar ko nosaka drošības pamatstandartus aizsardzībai pret jonizējošā starojuma radītajiem draudiem un atceļ Direktīvu 89/618/Euratom, Direktīvu 90/641/Euratom, Direktīvu 96/29/Euratom, Direktīvu 97/43/Euratom un Direktīvu 2003/122/Euratom.

¹⁸ *NSD* 8e. pants.

¹⁹ *RWD* 14. panta 3. punkts.

Revīzijas tvērums un īstenotā pieeja

16 Revīzijā mēs vērtējām, cik lielā mērā Komisija izmantoja savas pilnvaras, lai veicinātu kodoldrošību Eiropas Savienībā. Mēs pārbaudījām, kā Komisija

- a) pārraudzīja triju jaunāko *Euratom* direktīvu transponēšanu dalībvalstu tiesību aktos;
- b) pārvaldīja mehānismus operatīvai izziņošanai un informācijas apmaiņai radiācijas avārijsituācijās;
- c) veicināja kodoldrošības uzlabošanas, sniedzot atzinumus par ieguldījumu projektiem;
- d) sagatavoja atzinumus par ieguldījumiem un pārbaudīja radioaktivitātes kontroles iekārtu darbību.

17 Galveno uzmanību mēs pievēršām Komisijas rīcībai, ņemot vērā tai piešķirtās pilnvaras un pienākumus. Mēs nepārbaudījām starptautisko kodoldrošības sistēmu vai tās piemērošanu dalībvalstīs, kā arī nevērtējām kodoldrošības tehniskos aspektus. Mēs nevērtējām gatavību ārkārtas situācijām un gatavību reaģēt uz tām, bet ņēmām vērā Komisijas lomu ES operatīvās izziņošanas sistēmas *ECURIE* pārvaldībā. Šīs revīzijas tvērums neiekļāva kodoldrošumu un kodolgarantijas. Revīzijā ietvertais periods ilgst līdz 2019. gada jūlija beigām.

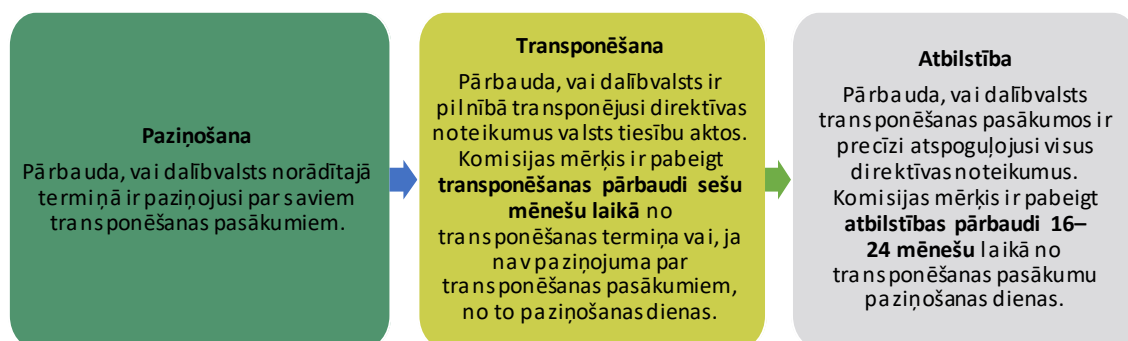
18 Mēs pārskatījām tiesisko regulējumu un attiecīgās politiskās nostādnes, stratēģijas, standartus un konvencijas. Mēs pārbaudījām Komisijas procedūras, iekšējās stratēģijas un pamatnostādnes, dalībvalstīm sniegtos norādījumus, rīkus, darba dokumentus, informācijas apmaiņu, saraksti un sanāksmju protokolus. Mēs pārskatījām ziņojumus, pētījumus, iekšējos un ārējos novērtējumus, kā arī citus būtiskus dokumentus. Mēs izskatījām četrus Komisijas atzinumus par kodoljomas ieguldījumu projektiem. Mēs iztaujājām Komisijas pārstāvjus (Energētikas ģenerāldirektorātā un Kopīgajā pētniecības centrā — *JRC*) un pārrunājām kodoldrošības jautājumus ar starptautisko organizāciju ekspertiem.

Apsvērumi

Zināmā mērā Komisija ir pilnveidojusi *Euratom* direktīvu transponēšanas uzraudzību

19 Komisijas uzdevums ir uzraudzīt *Euratom* direktīvu īstenošanu un piemērošanu, kā arī veikt pasākumus, lai veicinātu un nodrošinātu atbilstību. Lai to izdarītu, Komisija veic transponēšanas un atbilstības pārbaudes (sk. [2. attēlu](#)).

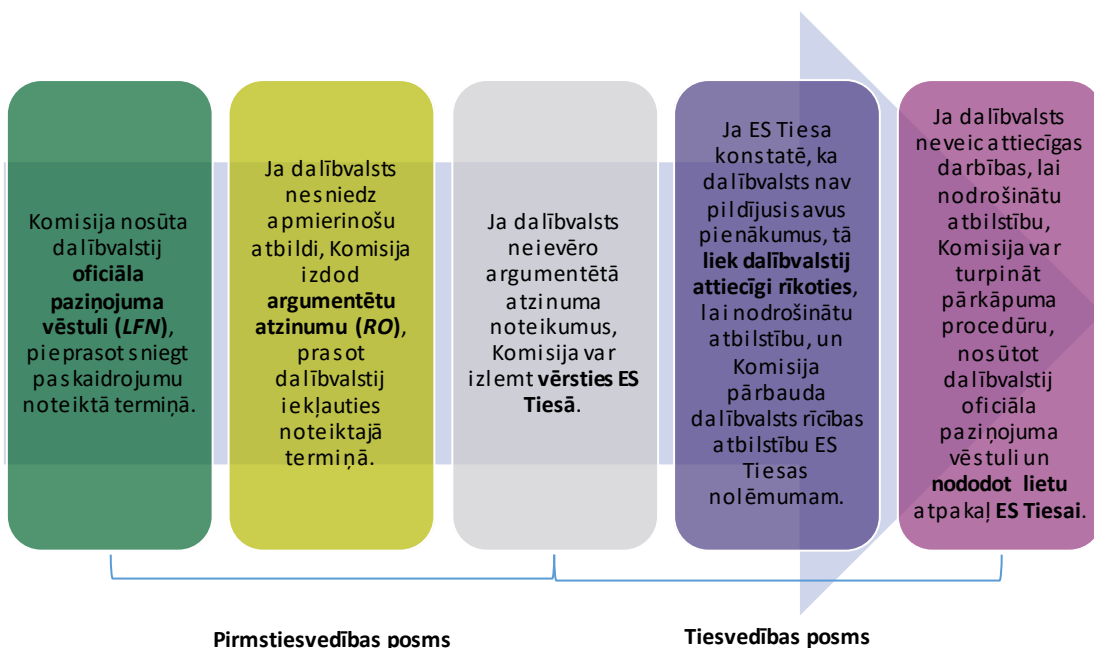
2. attēls. Komisijas īstenotās atbilstības pārbaudes process

Avots: ERP, balstoties uz Komisijas datiem, Labāka regulējuma rīkkopa, Nr. 37.

20 Transponēšanas un atbilstības pārbaudēs konstatēto neatbilstību dēļ Komisija var sākt pārkāpuma procedūru, kas skaidrota [3. attēlā](#).

3. attēls. Pārkāpuma procedūra

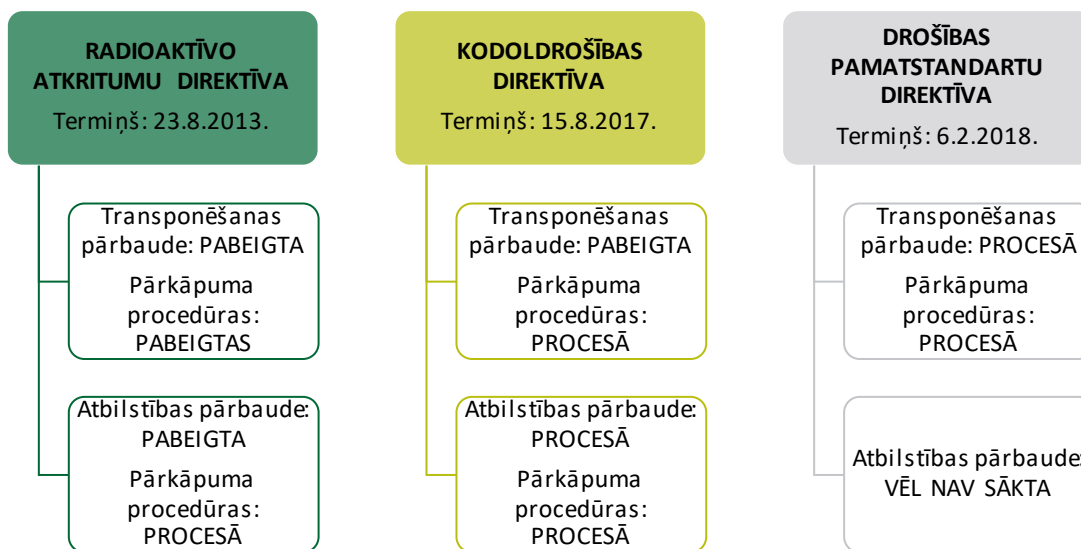
Avots: ERP, balstoties uz LESD 258. pantu.

21 Mēs izvērtējam Komisijas veiktās transponēšanas un atbilstības pārbaudes attiecībā uz trim jaunākajām *Euratom* direktīvām²⁰, lai novērtētu, kā tā uzraudzījusi to transponēšanu. Mēs pārbaudījām, vai Komisija veicināja, koordinēja un uzraudzīja procesu, savlaicīgi veica minētās pārbaudes, veica neatbilstības gadījumu pēckontroli un uzsāka rīcību.

22 Tā kā direktīvām bija noteikti atšķirīgi spēkā stāšanās datumi un transponēšanas termiņi, Komisija minētās pārbaudes veica dažādos posmos mūsu revīzijas laikā (sk. [4. attēlu](#)).

²⁰ RWD 2011. gads, NSD 2014. gads, BSSD 2013. gads.

4. attēls. Atbilstības pārbažu stāvoklis revīzijas laikā

Avots: ERP, balstoties uz Komisijas sniegto informāciju.

Komisija bija labāk sagatavojusies divu jaunāko direktīvu pārbaudēm

23 Papildus uzraudzībai un izpildei Komisija var izstrādāt citus rīkus, lai veicinātu direktīvu pareizu un savlaicīgu transponēšanu dalībvalstīs. Salīdzinājumā ar *RWD* vairāk bija to dalībvalstu, kuras noteiktajā termiņā paziņoja par abu jaunāko direktīvu (*BSSD* un grozītās *NSD*) transponēšanas pasākumiem (sk. [2. tabulu](#)).

2. tabula. To dalībvalstu skaits, kuras noteiktajā termiņā bija transponējušas direktīvas

	Radioaktīvo atkritumu direktīva (<i>RWD</i>)	Kodoldrošības direktīva (<i>NSD</i>)	Drošības pamatstandartu direktīva (<i>BSSD</i>)
Transponēšanas termiņš	23.8.2013.	15.8.2017.	6.2.2018.
Paziņojumi, kas iesniegti līdz termiņam vai pirms ziņošanas pienākuma pārkāpuma procedūras uzsākšanas	17	24	21

Avots: ERP, balstoties uz Komisijas sniegto informāciju.

24 Mēs secinājām, ka *NSD* un *BSSD* ātrāku transponēšanu veicināja trīs faktori: transponēšanas riska novērtējumi, dalībvalstīm nosūtītie atgādinājumi un galvenie stratēģiskie dokumenti, kas tika apstiprināti agrāk, nekā tas bija saistībā ar iepriekšējo direktīvu. Komisijas dienesti

- sagatavoja *NSD* un *BSSD* transponēšanas riska novērtējumus attiecīgi **vienu gadu** un **divus gadus pirms** transponēšanas termiņa beigām (sk. [5. attēlu](#)), savukārt attiecībā uz *RWD* Komisija neveica šādu riska novērtējumu, kurā prognozētu iespējamus ar transponēšanu saistītos jautājumus;
- aptuveni **gadu pirms** transponēšanas termiņa beigām (sk. [5. attēlu](#)) nosūtīja dalībvalstīm vēstules, lai atgādinātu tām par pienākumu savlaicīgi paziņot par to pasākumiem. Attiecībā uz *RWD* Komisija šādu atgādinājumu neizsūtīja;
- apstiprināja galvenos *NSD* un *BSSD* stratēģiskos dokumentus **laikposmā no četriem mēnešiem līdz vienam gadam pirms** transponēšanas termiņa (sk. [5. attēlu](#)). Abu direktīvu transponēšanas un īstenošanas novērtēšanas stratēģijās ir noteiktas darbības, kas paredzētas direktīvu transponēšanas pārbaudei. Stratēģijas palīdzēja prognozēt un atrisināt ar direktīvu īstenošanu saistītās problēmas, kā arī noteica visaptverošu atbilstības veicināšanas instrumentu klāstu, kas palīdzēja dalībvalstīm tos pareizi un savlaicīgi izmantot (plašāku informāciju sk. [3. tabulā](#)). Skaidrojošie norādījumi palīdzēja Komisijai popularizēt un dokumentēt tās transponēšanas un atbilstības pārbaudes procesu. Attiecībā uz *RWD* Komisija iekšējo stratēģiju nodrošināja tikai **divus gadus pēc** transponēšanas termiņa beigām, savukārt skaidrojošos norādījumus – **četrus gadus pēc** transponēšanas termiņa beigām.

5. attēls. Stratēģisko dokumentu apstiprināšanas grafiks

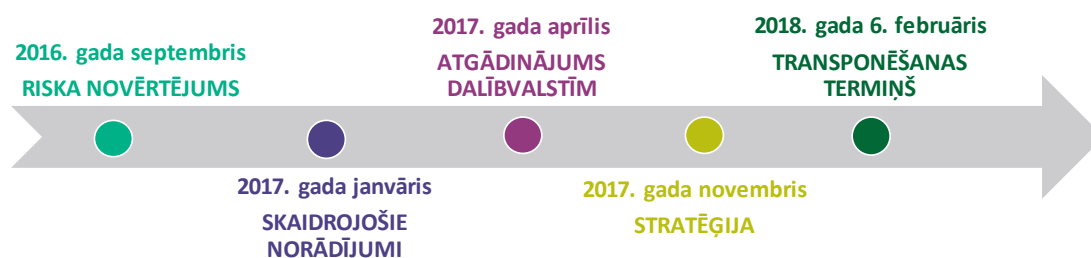
Radioaktīvo atkritumu direktīva (*RWD*), 2011. gads

Kodoldrošības direktīva (*NSD*), 2014. gads

Drošības pamatstandartu direktīva (*BSSD*), 2013. gads

Avots: ERP, balstoties uz Komisijas sniegto informāciju.

3. tabula. Transponēšanas sekmēšanā izmantotie atbilstības veicināšanas rīki.

Radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas direktīva (RWD)	Kodoldrošības direktīva (NSD)	Drošības pamatstandartu direktīva (BSSD)
<ul style="list-style-type: none"> ○ Viens pirmstransponēšanas darbseminārs ○ Videokonferences ar dalībvalstīm ○ Sanāksmes ar dalībvalstīm ○ <i>EU pilot</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Pārrunas ar dalībvalstīm par transponēšanu un īstenošanu ○ Pirmstransponēšanas darbsemināri un divpusējās sanāksmes ○ Sadarbība ar ieinteresētajām pusēm, tostarp valstu iestādēm un pilsoniskās sabiedrības grupām ○ Apspriešanās <i>ENSREG</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Pārrunas ar dalībvalstīm par transponēšanu un īstenošanu ○ Pirmstransponēšanas darbsemināri un divpusējās sanāksmes ○ Komisijas analīze par dalībvalstu transponēšanas stratēģijām pirms transponēšanas termiņa beigām ○ Apaļā galda sanāksmes un semināri

Avots: ERP, balstoties uz Komisijas sniegto informāciju.

Visas dalībvalstis nav pareizi transponējušas Radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas direktīvu

25 Komisija **57 mēnešus** veica atbilstības pārbaudi attiecībā uz *RWD (I pielikuma 2. tabula)* – ievērojami ilgāk par 16–24 mēnešu periodu, kas noteikts Komisijas Labāka regulējuma pamatnostādņēs²¹. To daļēji izskaidro dalībvalstu kavēšanās transponēt direktīvas, kā arī transponēšanas pasākumu nepilnīgums.

26 Pabeidzot atbilstības pārbaudi, Komisija sāka 15 pārkāpuma procedūras (*II pielikumā* minēti *RWD* noteikumi, kurus dalībvalstis nav pareizi transponējušas visbiežāk). Līdz mūsu revīzijai, kas tika veikta 13 mēnešus pēc šo procedūru uzsākšanas, tikai divas procedūras bija slēgtas. Tātad gandrīz **sešus gadus** pēc transponēšanas termiņa beigām 13 dalībvalstis vēl nebija pareizi transponējušas *RWD* (sk. *I pielikuma 2. tabulu*). Tāpat 18 dalībvalstis to vēl nebija izdarījušas gandrīz **četrus gadus** pēc valsts programmas pieņemšanas beigu termiņa (sk. *I pielikuma 3. tabulu*). Viena dalībvalsts to nebija izdarījusi, bet 17 dalībvalstis bija pieņēmušas programmas, kuras Komisija uzskatīja par tādām, kas neatbilst Direktīvai.

²¹ Komisija, Labāka regulējuma rīkkopa, Nr. 37.

27 Komisija savu rīcības brīvību izmanto, uzsākot pārkāpuma procedūru pret dalībvalsti un izskatot ierosināto lietu²². Tomēr tā ir sastādījusi sarakstu ar “prioritārām pārkāpumu lietām” un noteikusi kritērijus lietu savlaicīgai izskatīšanai²³. Cita starpā Komisija piešķir prioritāti gadījumiem, kad dalībvalstis nav paziņojušas par transponēšanas pasākumiem vai direktīvas ar pasākumiem ir transponētas nepareizi. Komisijai pašai ir 12 mēnešu termiņš, kurā tai nepaziņošanas lieta ir vai nu jāslēdz, vai jāpaziņo ES Tiesai²⁴. Šo termiņu rēķina, sākot no oficiālā paziņojuma vēstules nosūtīšanas.

28 Attiecībā uz *RWD* mēs konstatējam, ka piecās no 13 uzsāktajām pārkāpumu procedūrām Komisija, izskatot lietas saistībā ar nepaziņošanu, pārsniedza minēto 12 mēnešu termiņu. Kā redzams *I pielikuma 1. tabulā*, Komisijai abos gadījumos, kad tā sniedza argumentētu atzinumu, vajadzēja vairāk nekā divus gadus, lai panāktu virzību pirmstiesas posmā (no oficiāla paziņojuma vēstules līdz argumentētam atzinumam).

Komisija ņem vērā salīdzinošajā novērtēšanā gūtos rezultātus

29 Mūsu revīzijas aptvertajā laikposmā, vērtējot dalībvalsts atbilstību *Euratom* direktīvām, Komisija kā informācijas avotu izmantoja salīdzinošajās novērtēšanās gūtos rezultātus. Piemēram, *NSD* stratēģijā direktīvas transponēšanai un īstenošanai ir norāde uz salīdzinošās novērtēšanas rezultātiem, un *NSD* skaidrojošajās pamatnostādnēs ir skaidrota salīdzinošās novērtēšanas ziņojumu nozīme atbilstības vērtēšanā.

30 Komisija var novērotāja statusā piedalīties salīdzinošās novērtēšanas pasākumos un ir to reizēm darījusi. Tāpat, darbojoties *ENSREG*, tā palīdz īstenot salīdzinošo novērtēšanu pēckontroli. Pēc transponēšanas un atbilstības pārbaūžu pabeigšanas Komisija turpinās būt atbildīga par salīdzinošo novērtēšanu rezultātu uzraudzību.

²² Lieta C-247/87 “*Star Fruit* pret Komisiju”.

²³ Komisijas paziņojums “ES tiesību akti: labāki rezultāti līdz ar labāku piemērošanu”, C(2016) 8600 final, 2016. gada 21. decembris.

²⁴ Komisijas paziņojums “Rezultātu Eiropa – kopienas tiesību aktu piemērošana”, COM(2007) 502 galīgā redakcija.

Komisija labi pārvalda ES operatīvas izziņošanas un informācijas apmaiņas pasākumus

31 Komisija pārvalda, izmanto un attīsta *ECURIE* sistēmu – instrumentu, ko izmanto, lai īstenotu Padomes Lēmumu²⁵ par ES noteikumiem par operatīvu informācijas izziņošanu un apmaiņu radiācijas avāriju gadījumos. Mēs izvērtējam to, cik sekmīgi Komisija pārvalda šos pasākumus, pārbaudot, vai tā nodrošina, ka sistēma atbilst gaidītajam (proti, vai tiek panākta no Padomes lēmuma izrietošo pienākumu izpilde), regulāri novērtē procesus, identificē pašreizējās un potenciālās nepilnības, pienācīgi uzrauga tās, kā arī regulāri pārbauda sistēmas.

32 Padomes lēmumā noteikts, ka dalībvalstīm ir nekavējoties jāinformē Komisija un pārējās dalībvalstis, kuras, iespējams, skāris incidents, publicējot brīdinājumu *ECURIE* sistēmā²⁶. Tāpat Komisijai ir jānosūta visām dalībvalstīm informācija, ko tā saņem par būtisku radioaktivitātes līmeņa paaugstināšanos vai kodolavāriju valstīs, kas nav ES dalībvalstis²⁷. Informācijas apmaiņas nolūkos dalībvalstis steidzamus paziņojumus var nosūtīt arī brīvprātīgi. Komisija nodrošina, ka *ECURIE* sistēmā nosūtītā informācija ir pieejama visiem *ECURIE* kontaktpunktiem 24/7 režīmā.

33 Lai gan noteikumus par gatavību ārkārtas situācijām un spēju reaģēt uz tām joprojām nosaka valsts, visām dalībvalstīm ir jāiesaistās *ECURIE*, bet trešās valstis var brīvprātīgi pieteikties dalībai *ECURIE* sistēmā²⁸. Prasība ievērot ES noteikumus neliedz dalībvalstīm paredzēt papildu pasākumus, piemēram, slēgt valsts, divpusējus vai daudzpusējus operatīvās informācijas apmaiņas un sadarbības nolīgumus.

²⁵ Padomes Lēmums 87/600/Euratom par Kopienas noteikumiem par operatīvu informācijas apmaiņu radiācijas avāriju gadījumos.

²⁶ *ECURIE* brīdinājuma oficiālā paziņošanas robežvērtība ir noteikta Padomes lēmuma 1. pantā. Kopumā norādītajā pantā ir noteikts, ka iesaistītajām valstīm ir jāsniedz *ECURIE* brīdinājums, ja:

- 1) valstī ir radiācijas avārija un tāpēc tā pieņem lēmumu īstenot plašus pretpasākumus savu iedzīvotāju aizsardzībai vai
- 2) valsts konstatē neparastu radiācijas līmeni vidē un tāpēc pieņem lēmumu īstenot plašus pretpasākumus savu iedzīvotāju aizsardzībai.

²⁷ Padomes Lēmuma 87/600/Euratom 5. pants.

²⁸ Šis revīzijas laikā sistēmā bija iesaistījušas četras valstis, kas nav ES dalībvalstis: Šveice, Norvēģija, Melnkalne un Ziemeļmaķedonija.

34 Tiklīdz iesaistītā valsts nosūta *ECURIE* brīdinājumu, Komisija pārbauda tā autentiskumu un pārsūta to visām *ECURIE* valstīm. Pēc pirmā paziņojuma dalībvalstīm ir atbilstīgā laikposmā jāinformē Komisija par pasākumiem, ko tās paredzējušas veikt, un izmērīto radioaktivitātes līmeni. Komisija nevērtē paziņojuma saturu un nelemj par nepieciešamību sniegt ārkārtas paziņojumu, jo tas ir dalībvalstu pienākums. Komisija ir atbildīga par informācijas savlaicīgu apmaiņu²⁹.

35 Papildus *ECURIE* Komisija ir izveidojusi Eiropas Radioaktivitātes datu apmaiņas platformu (*EURDEP*), proti, tīmekļa platformu, kurā radioaktivitātes kontroles dati ir pieejami iestādēm gandrīz reāllaikā. *EURDEP* ir *ECURIE* instruments, ko izmanto, lai atvieglotu noteiktas informācijas sniegšanu³⁰. *EURDEP* vajadzībām izmanto arī pastāvošās valstu infrastruktūras — valstu uzraudzības stacijas un tīklus. ES dalībvalstu līdzdalība ir obligāta, savukārt valstis, kas nav ES dalībvalstis, piedalās brīvprātīgi. Brīvi pieejama tīmekļa vietne dod sabiedrībai iespēju skatīt grafisku informāciju par radioaktivitātes līmeni *EURDEP* apgabalā.

36 *ECURIE* noteikumi ir saskaņoti, apspriesti un pārskatīti dalībvalstu kompetento iestāžu sanāksmēs³¹. Komisija šīs sanāksmes sasauca vidēji reizi divos gados. Šajās sanāksmēs tiek aplūkota arī gūtā pieredze un apzinātie jautājumi. Izmaiņas, par kurām panākta vienošanās, tiek dokumentētas *ECURIE* saziņas norādījumos, kur izklāstītas procedūras, par kurām panākta vienošanās starp Komisiju un dalībvalstīm³².

²⁹ Padomes Lēmums 87/600/Euratom, 5. panta 1. punkts: “Pēc 2., 3. un 4. pantā minētās informācijas saņemšanas Komisija saskaņā ar 6. pantu to nekavējoties nosūta visu pārējo dalībvalstu kompetentām iestādēm (..)”.

³⁰ Dalībvalstis ik pēc noteiktiem starplaikiem turpina informēt Komisiju par radioaktivitātes līmeni (Padomes Lēmuma 87/600/Euratom 3. panta 1. punkta e) un f) apakšpunkts un 3. punkts, kā arī 4. panta b) punkts).

³¹ Padomes Lēmuma 87/600/Euratom 5. panta 2. punktā noteikts, ka Komisijai un dalībvalstu kompetentajām iestādēm jāvienojas par sīki izstrādātām procedūrām informācijas savlaicīgai apmaiņai radiācijas avārijas gadījumā.

³² Saskaņā ar Padomes lēmuma 87/600 5. panta 2. punktu.

37 Mēs konstatējam, ka Komisija ir nepārtraukti pilnveidojusi *ECURIE* sistēmu, lai nodrošinātu tās sekmīgu darbību un tehnoloģiskos atjauninājumus. Komisija ir vienojusies par procesiem un sniedz norādījumus lietotājiem. Tā regulāri rīko mācības, lai pārbaudītu pasākumus³³. Tā ir veikusi vai ir pasūtījusi veikt *ECURIE* sistēmas pārskatīšanu ar mērķi to novērtēt un uzlabot. Komisija ir izstrādājusi *ECURIE* sadarbībā ar SAEA vienoto informācijas apmaiņas sistēmu par incidentiem un avārijas situācijām (*USIE*). *ECURIE* tehniskās darbības spēja ir pierādīta arī reālos gadījumos, kad dalībvalstis ir nosūtījušas brīdinājumus³⁴.

38 Tomēr mēs konstatējam, ka Komisija nepārbauda turpmākos pasākumus attiecībā uz noteiktiem būtiskiem uzlabojumiem, kuru nepieciešamību tā bija noteikusi pasākumu novērtējumā. Piemēram, īstu *ECURIE* brīdinājumu apstrādē gūtā pieredze liecina, ka būtiska nozīme ir valsts paziņojumam, tāpēc šis jautājums būtu jāparedz *ECURIE* mācībās. Tāpat Komisija ir apzinājusi nepieciešamību izstrādāt regulāru *ECURIE* mācību programmu gan valstu iestādēm, gan saviem darbiniekiem. Mēs konstatējam, ka Komisija ir guvusi vien nelielas sekmes šo jautājumu risināšanā, lai gan uzskata tos par svarīgiem.

Komisijas atzinumi par ieguldījumu projektiem palīdz vairost kodoldrošību

39 Cilvēkiem un uzņēmumiem (ieguldītājiem) ne vēlāk kā trīs mēnešus pirms pirmo līgumu noslēgšanas ar piegādātājiem ir jāinformē Komisija par ieguldījumu projektiem kodolnozārē saistībā ar jaunām iekārtām, aizvietojumiem vai pārveidojumiem. Ja paredzēts, ka darbu veiks ieguldītājs, paziņojums jāsniedz trīs mēnešus pirms darbu sākšanas.

40 Divās *Euratom* regulās ir noteikti ieguldījumu veidi, kā arī informācija, kura ieguldītājiem ir jāsniedz. Padomes Regulā (*Euratom*) Nr. 2587/1999 ir noteikti projektu veidi, par kuriem jāpaziņo Komisijai, kā arī izdevumu limiti attiecībā uz katru projekta veidu, par ko ir obligāti jāpaziņo. Komisijas Regulā (EK) Nr. 1209/2000 ir precizēts paziņojuma saturs.

³³ Padomes Lēmuma 87/600/ES 5. panta 2. punkts.

³⁴ Līdz mūsu revīzijai *ECURIE* brīdinājumi tika izmantoti divas reizes, abas reizes 2008. gadā: attiecībā uz Slovēniju (Krško), kur incidents notika 2008. gada 4. jūnijā, un attiecībā uz incidentu saistībā ar *IRE* radioaktīvo izotopu ražošanas iekārtu Fleurusā (*Fleurus*), Beļģijā, 2008. gada 28. augustā.

41 *Euratom* līguma 43. pantā noteikts, ka Komisija ar ieguldītājiem apspriež ieguldījumu projektu “**visus aspektus**”, kas attiecas uz šā Līguma mērķiem. Pēc šīm diskusijām Komisija paziņo savus atzinumus attiecīgajai dalībvalstij. Nedz *Euratom* līgumā, nedz tā sekundārajos tiesību aktos nav noteikts termiņš Komisijas veiktajai projekta analīzei.

42 Komisijas atzinumi par kodoljomas ieguldījumu projektiem nav juridiski saistoši³⁵. Tomēr uz *Euratom* aizdevumu var pretendēt tikai projekts, par kuru atzinums ir “labvēlīgs”³⁶.

Atzinumos izvērtē ieguldījumu atbilstību juridiskajām prasībām un sniedz ierosinājumus uzlabojumiem

43 Laika posmā no 2000. gada līdz 2018. gadam Komisija pieņēma 75 atzinumus. Visos Komisijas atzinumos tika secināts, ka ieguldījumi atbilst Līguma mērķiem, dažos gadījumos ar dažiem nosacījumiem, kas izskaidroti atzinumā.

44 Mēs izskatījām četrus Komisijas atzinumus par ieguldījumu projektiem kodolnozarē, lai novērtētu, vai Komisija ievēro *Euratom* līgumā³⁷ un tā sekundārajos tiesību aktos³⁸ noteikto procedūru un vai tā vērtē projekta atbilstību visām attiecīgajām *Euratom* līguma saistībām attiecībā uz kodoldrošību. Mēs izvēlējamies jaunākos Komisijas atzinumus, ņemot vērā ieguldījumu projekta atbilstību (veidu) un būtiskumu.

³⁵ LESD 288. pants: “Ieteikumi un atzinumi neuzliek saistības”.

³⁶ Saskaņā ar Padomes Lēmumu 94/179/Euratom, lai ieguldījumu projektiem, kas saistīti ar rūpniecisku elektroenerģijas ražošanu kodolelektrostacijās dalībvalstīs un atbilstīgās trešās valstīs, piešķirtu *Euratom* aizdevumu, no Komisijas ir jāsaņem tehniski un ekonomiski labvēlīgs atzinums.

³⁷ 41.–43. pants.

³⁸ Padomes 1999. gada 2. decembra Regula (EURATOM) Nr. 2587/1999, ar ko nosaka, par kuriem ieguldījumu projektiem saskaņā ar Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līguma 41. pantu jāinformē Komisija (OV L 315, 9.12.1999., 1.–3. lpp.) un

Komisijas 2000. gada 8. jūnija Regula (EK) Nr. 1209/2000, ar ko nosaka procedūras Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līguma 41. pantā noteikto paziņojumu sniegšanai (OV L 138, 9.6.2000., 12.–14. lpp.).

45 Mēs konstatējam, ka visos četros atzinumos Komisija ir novērtējusi projekta atbilstību visām attiecīgajām *Euratom* līguma saistībām attiecībā uz kodoldrošību. Komisija pārliecinās, vai ieguldījumu projekts jau no paša sākuma nodrošina un garantē kodoldrošības jomā noteikto mērķu ievērošanu. Atzinumu pamatā ir zinātniski pierādījumi, kas apstiprina piedāvātos ieteikumus, kuri tiek apspriesti ar ieguldītāju.

46 Piemēram, divi Komisijas atzinumi³⁹ attiecas uz:

- Jonizējošā starojuma zinātniskās padomes pozitīvu atzinumu par ieguldītāja projekta novērtējumu;
- darbībām un ieguldījumiem, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu iekārtas drošu ilgtermiņa ekspluatāciju;
- plāniem pastāvīgai kodoldrošības uzlabošanai;
- rīcības plānu pēc stresa testu veikšanas; un
- ieguldītāja veikto salīdzinošo novērtēšanu un turpmāko rīcību.

47 Tāpat šajos divos atzinumos pausts aicinājums:

- pilnīgi un savlaicīgi īstenot visos stresa testos gūtos rezultātus un sniegtos ieteikumus;
- pilnīgi un savlaicīgi īstenot visās salīdzinošajās novērtēšanās gūtos rezultātus un sniegtos ieteikumus;
- savlaicīgi īstenot drošības uzlabojumus; un
- kodolelektrostacijā plānot un īstenot risinājumu izlietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu apglabāšanai.

³⁹ Publicēti ieguldītāja tīmekļa vietnē 2017. gada 23. martā.

Pašreizējais tiesiskais regulējums ir jāatjaunina, lai atspoguļotu jaunākās norises kodoldrošības jomā

48 Regulas Nr. 2587/1999 un Nr. 1209/2000 pieņēma pirms divdesmit gadiem. Tās pieņēma pirms jaunākajām politikas un likumdošanas norisēm kodoldrošības un radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanas jomā, proti, pirms 2014. un 2015. gada Eiropas enerģētikas stratēģijām⁴⁰, kurās noteikti ES mērķi šajā jomā, un pirms jaunākajām *Euratom* direktīvām (2011. gada *RWD*, 2013. gada *BSSD* un 2014. gadā atjauninātā *NSD*).

49 Lai varētu apspriest ieguldījumu projektu "visus aspektus", kas saistīti ar Līguma mērķiem⁴¹, Komisijai ir vajadzīga plaša informācija no ieguldītāja. Regulas Nr. 2587/1999 3. pants paredz, ka paziņojumā par projektiem "*iekļauj tikai ziņas, kas vajadzīgas [...] apspriešanai, un jo īpaši visas ziņas, kas attiecas uz:*" , cita starpā, produktu vai darbības veidu un ražošanas vai glabāšanas jaudu. Regulā Nr. 1209/2000 ir noteikts tās informācijas tvērums, kas ieguldītājiem ir jādara zināms.

50 Šīs divas regulas ir novecojušas attiecībā uz ieguldījumu veidiem, par kuriem būtu jāpaziņo, jo tajās netiek atspoguļotas jaunākās norises kodolnozārē.

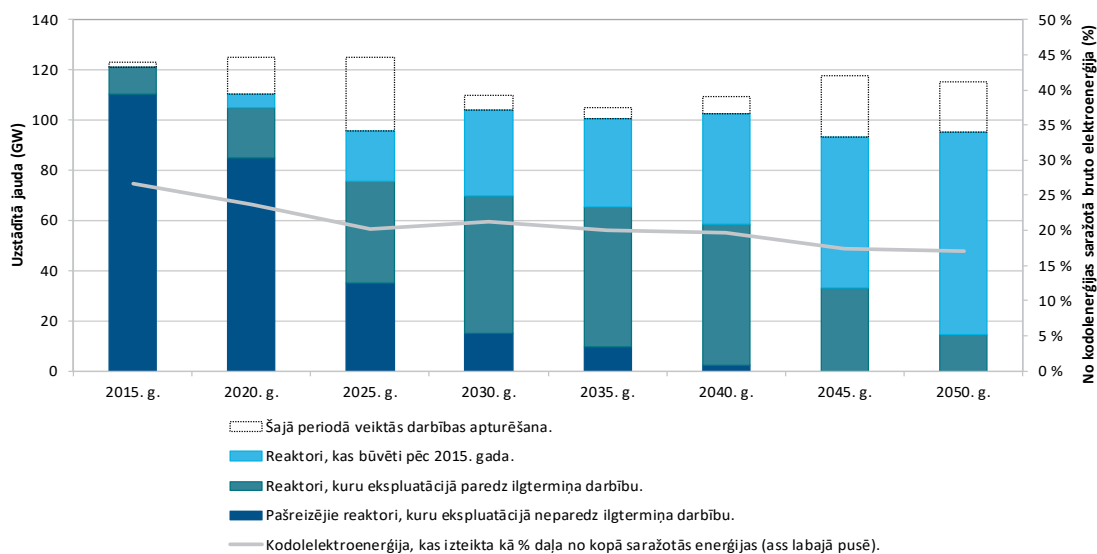
51 Mēs secinājām, ka vienā paziņojumā informē par ieguldījumu jaunā tehnoloģijā, par kuru Komisijai bija jāpieprasa papildu informācija, lai noskaidrotu, kura rūpnieciskā darbība ir attiecīgā projekta mērķis, jo paziņotā darbība neietilpa nevienā no Regulā Nr. 2587/1999 minētajām kategorijām. Šajā gadījumā ieguldītājs piekrita sniegt papildu informāciju, ko pieprasīja Komisija. Tomēr mēs konstatējām vēl vienu ilgtermiņa ieguldījumu gadījumu, par kuru ieguldītājs atteicās ziņot Komisijai, apgalvojot, ka ieguldījums ilgtermiņa darbību īstenošanā nav ieguldījums *per se*, bet gan nepārtraukts reaktora atjaunināšanas un modernizācijas process, par ko nav jāinformē. Tā kā Regulā Nr. 2587/1999 nav noteikts, vai Komisijai būtu jāpaziņo par šādiem ieguldījumu veidiem, paziņošana par šādiem projektiem ir atkarīga no ieguldītāju labās gribas.

⁴⁰ Eiropas enerģētiskās drošības stratēģija, COM(2014) 330. Paziņojums par Pamatstratēģiju spēcīgai Enerģētikas savienībai ar tālredzīgu klimata pārmaiņu politiku, COM(2015) 80.

⁴¹ Kā noteikts *Euratom* līguma 43. pantā.

52 Neskaidrība attiecībā uz nepieciešamību obligāti ziņot par ieguldījumiem ilgtermiņa darbībās ir īpaši būtisks jautājums arī tāpēc, ka Eiropas reaktoru vidējais vecums ir teju 30 gadi. Daudzos reaktoros tiek veikti ieguldījumi ilgtermiņa darbībās, lai pagarinātu kodoliekārtu izmantošanu, pārsniedzot to sākotnējo ekspluatācijas laiku. Komisija cer, ka turpmākajos gados īsā vai vidējā termiņā ilgtermiņa darbības veidos lielāko daļu no ieguldījumiem kodoljomā⁴² (sk. *6. attēlu*).

6. attēls. Kodoliekārtu uzstādītās jaudas projekcija, tostarp ilgtermiņa darbības (ES-28)

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas sniegto diagrammu.

53 Turklāt mēs ievērojām, ka attiecībā uz Regulā Nr. 2587/1999 noteiktajiem ieguldījumu limitiem (izdevumu summām) nav skaidrs, kādas vajadzības jāņem vērā, lai aprēķinātu kopējās ieguldījumu izmaksas (piemēram, ieguldījumu termiņš, ieguldījumu veids utt.).

54 Komisija 2015.–2018. gadā nosūtīja piecas vēstules ieguldītājiem, atgādinot tiem par pienākumu sniegt paziņojumus. Izskatījām visas piecas lietas. Vienā gadījumā ieguldītājs neatbildēja Komisijai. Citā gadījumā ieguldītājs atteicās paziņot par ieguldījumu, apgalvojot, ka tas neatbilst Regulā Nr. 2587/1999 noteiktajam izdevumu limitam. Pēc ieguldītāja domām, prasība attiecas tikai uz atsevišķiem komponentiem, kas pārsniedz noteikto limitu, nevis uz projektu kopumā.

⁴² SWD(2017) 158 final: “Commission Staff Working Document Accompanying the document Communication from the Commission Nuclear Illustrative Programme Presented under Article 40 of the Euratom Treaty” [Komisijas dienestu darba dokuments, kas pievienots Komisijas paziņojumam “Kodoljomas pārskata programma, iesniegta saskaņā ar Euratom līguma 40. pantu”].

55 Nevienā no šiem pieciem gadījumiem Komisija nepiemēroja procedūras neatbilstības gadījumu izskatīšanai. Ja Komisija uzskata, ka ieguldītājs nav izpildījis pienākumu paziņot par ieguldījumu projektu, tā var apsvērt iespēju uzsākt pirmspārskāpuma procedūru pret attiecīgo dalībvalsti (turpmāka informācijas apmaiņa un sanāksmes ar ieguldītāju un/vai dalībvalsti), kam var sekot pārskāpuma procedūra. Mūsu revīzijas laikā Komisija nebija veikusi nekādus turpmākus pasākumus, lai nodrošinātu pienākuma paziņot par projektiem izpildi. Komisijas pamatojums šo lietu neizskatīšanai bija tāds, ka tiesību aktos nav skaidri norādīts projektu veids un apjoms, par kuriem obligāti jāsniedz paziņojums.

56 Komisija 2015. gada Enerģētikas savienības tiesību aktu kopumā uzņemas saistības atjaunināt un uzlabot prasības attiecībā uz sniedzamo informāciju par kodoliekārtu projektiem, apņemoties sīkāk precizēt informāciju, kas ieguldītājiem jāpaziņo⁴³. Tajā noteikts, ka 2015. gads ir termiņš Padomes regulai, ar ko atjaunina prasības, lai paziņotu par ieguldījumiem kodoljomā.

57 Komisija 2015. gadā nāca klajā ar sākotnējo ietekmes novērtējumu atjauninātajai regulai, sīkāk precizējot gan to ieguldījumu veidus, par kuriem obligāti jāpaziņo, gan informāciju, kas jāsniedz ieguldītājam. Pēc tam notika sabiedriskā apspriešanās⁴⁴, uz kuru atbildēja 40 ieinteresētās personas (potenciālie ieguldītāji, nozares apvienības, valsts pārvaldes iestādes, regulatori, NVO un privātpersonas). Lai gan viņu piedāvātie risinājumi bija atšķirīgi, valdīja vienprātība par to, ka vajadzētu uzlabot tās procedūras efektivitāti, par kuru tika pieņemts Komisijas atzinums.

58 Komisijas darba kārtībā ir norādīts, ka atjaunināto regulu paredzēts pieņemt 2020. gada 2. ceturksnī. Līdz revīzijas laikam Komisija vēl nebija pabeigusi 2016. gada sabiedriskās apspriešanas atsauksmju novērtējumu un vēl nebija sagatavojuši sākotnējo ziņojumu (nākamais posms šajā procesā⁴⁵). Komisija nepaskaidroja iemeslus, kādēļ tika kavēta sistēmas atjaunināšana.

⁴³ COM (2015) 80 final (Enerģētikas savienības tiesību aktu kopums).

⁴⁴ Sabiedriskā apspriešanās par Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līguma (*Euratom*) 41.–44. pantā noteikto informācijas un procedūras prasību pārskatīšanu.

⁴⁵ Labāka regulējuma pamatnostādnes, 2017. gads — labāks regulējums Komisijā, III nodaļa “Ietekmes novērtējuma pamatnostādnes”.

Komisija nebija ieviesusi stingru procedūru, lai sagatavotu savus atzinumus par kodoljomas ieguldījumu projektiem un pārbaudītu radioaktivitātes kontroles iekārtu darbību

59 Mēs izvērtējam, kā Komisija gatavo atzinumus par kodoljomas ieguldījumu projektiem un organizē pārbaudes, ko tā veic dalībvalstu iekārtām, kas pastāvīgi kontrolē gaisa, ūdens un augsnes radioaktivitātes līmeni.

Atzinumu sagatavošana

60 Mēs izvēlējamies četrus atzinumus, lai pārbaudītu, vai Komisijas procedūras atzinumu sagatavošanai nodrošina pilnīgu, konsekventu un saskaņotu novērtējumu par ieguldījumiem kodoljomā.

61 Sagatavojot novērtējumu, Komisija ievēro pamatprocedūru, kas paredzēta: *Euratom* līguma 41.–44. pantā (sk. 39. punktu); Regulā Nr. 2587/1999 un Regulā Nr. 1209/2000 (sk. 40. punktu); 2002. gada pilnvarojuma aktā⁴⁶ un Komisijas dienestu īstenotajā mutiskajā procesā⁴⁷.

62 Enerģētikas ģenerāldirektorāts koordinē atzinumu sniegšanas procesu, kas ietver apspriešanos ar divpadsmit citiem Komisijas dienestiem. Koordinējošais ģenerāldirektorāts ir atbildīgs par atsauksmju ievākšanu no citiem dienestiem un par jebkādu bažu apspriešanu ar ieguldītāju. Komisijas atzinumus sagatavo, izmantojot standarta veidni. Pēc iekšējā apstiprināšanas procesa enerģētikas komisārs Komisijas vārdā pieņem atzinumus par kodoljomas ieguldījumu projektiem.

63 Mēs konstatējam vairākus ierobežojumus Komisijas pamatprocedūrā:

- Komisija nav noteikusi vērtēšanas jomu pēc projekta veida, kritērijus visu attiecīgo aspektu aptveršanai vai to, kā, sagatavojot atzinumus, izmantot citu ar kodoldrošību saistītu informāciju, piemēram, stresa testus, salīdzinošo novērtēšanu un direktīvu transponēšanas rezultātus. Tā vietā Komisija katrā gadījumā atsevišķi nosaka “vērtēšanas jomas” atkarībā no paziņotā projekta iezīmēm.

⁴⁶ SEC(2002) 583.

⁴⁷ PV(2002)1569 galīgā redakcija.

- o Attiecībā uz projektiem, kurus uzskata par sarežģītiem un lielā mērā tehniskiem, Komisija var sagatavot tehniskus ziņojumus un iekšējo dokumentāciju, kurā apkopo informāciju par to, kā atzinums tika pieņemts. Tomēr nav kritēriju, pēc kuriem noteikt, vai projekts uzskatāms par sarežģītu un kad šāda dokumentācija būtu jāapkopo.

64 Mēs uzskatām, ka spēkā esošā pamatprocedūra nenodrošina Komisijas atzinumu saskaņotību, pilnīgumu un konsekvenci. Piemēram, mēs konstatējām, ka vienā atzinumā, pretēji citiem mūsu skatītajiem atzinumiem, Komisija neaplūko tādus aspektus kā atbilstība tiesiskajam regulējumam kodoldrošības un pretradiācijas aizsardzības jomā, degvielas piegādes drošība, izlietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu apsaimniekošana/ekspluatācijas pārtraukšana vai kodolgarantijas.

65 Komisija atzina nepieciešamību uzlabot savas procedūras un 2017. gadā sagatavoja dokumenta projektu. Tomēr revīzijas laikā Komisija šo projektu vēl nebija apstiprinājusi.

Radioaktivitātes kontroles iekārtu pārbaude

66 *Euratom* līguma 35. pants paredz, ka visas dalībvalstis izveido struktūras, kas vajadzīgas, lai pastāvīgi kontrolētu gaisa, ūdens un augsnes radioaktivitātes līmeni un nodrošinātu pamatstandartu ievērošanu. Saskaņā ar tā paša panta noteikumiem Komisijai ir tiesības pārbaudīt šo struktūru darbību un efektivitāti.

67 Saskaņā ar 35. pantu veikto pārbaūžu vispārējais mērķis ir pārbaudīt, vai ir izveidotas un darbojas struktūras, kuras veic nepārtrauktu kontroli, un vai kontrole tiek veikta efektīvi⁴⁸. Komisija pārbauda gan minēto struktūru darbību, gan efektivitāti (tostarp analītiskās laboratorijas, mobilās uzraudzības iekārtas utt.), kā arī vides monitoringa sistēmas atbilstību.

68 Mēs izvērtējam, vai Komisija ir izmantojusi savas tiesības pārbaudīt šīs struktūras, regulāri ar saskaņīgām un skaidrām metodēm veicot pārbaudes, pienācīgi ziņojot par konstatējumiem un veicot to pēckontroli.

⁴⁸ SWD(2013) 226 final.

69 Komisijas paziņojumā⁴⁹ izklāstīta kārtība, kādā veic pārbaudes apmeklējumus, un sniegts vispārējs apraksts par darbības jomu, mērķi un principiem pārbaudāmo iekārtu izvēlē, apmeklējumu plānošanā un ziņošanā.

70 Komisija veic pārbaudes, pamatojoties uz triju gadu pastāvīgo programmu⁵⁰, kuru atjaunina ik pēc sešiem mēnešiem. Pārbaudāmo iekārtu izvēlē galvenie kritēriji ir teritoriālais pārklājums un iepriekšējās pārbaudēs gūtā pieredze, kā arī sabiedrības intereses. Plānošanas nolūkos Komisija ņem vērā teritoriālo pārklājumu, t. i., pārbaudīto skaitu katrā dalībvalstī. Mūsu revīzijas laikā Komisija veica vidēji piecas sešas pārbaudes gadā.

71 Komisija savus galvenos konstatējumus un tehnisko ziņojumu parasti publicē kopā ar dalībvalsts komentāriem. Pārbaudes ziņojumā tā var sniegt ieteikumus un ierosinājumus vai uzteikt īpaši labu praksi vai aprīkojumu. Komisija savus konstatējumus pārbauda katrā gadījumā atsevišķi, ņemot vērā pārbaudes specifiku un ieteikumu svarīgumu. Ja tiek sniegti ieteikumi, tā lūdz dalībvalsti ziņot par veiktajiem pasākumiem. Turklāt tā var veikt atkārtotu pārbaudes apmeklējumu, lai pārbaudītu, vai ir pievērsta pienācīga uzmanība iepriekšējiem ieteikumiem.

72 Pārbaudīto veikšanas metodoloģijā mēs konstatējām nepilnības, kas bija līdzīgas Komisijas atzinumos par kodoljomas ieguldījumu projektiem konstatētajām nepilnībām. Komisijai nebija izstrādāti norādījumi par konkrētu metodoloģiju pārbaudīto veikšanai, ne arī kritēriji iekārtu darbības un efektivitātes vai vides monitoringa programmas atbilstības novērtēšanai. Nebija saskaņots norādījumu par turpmāko pasākumu procedūru, ar ko noteiktu gadījumus, kuros Komisijai būtu jāveic atkārtots pārbaudes apmeklējums.

73 Pēdējos gados Komisija ir īstenojusi iekšēju projektu, lai izstrādātu vadlīnijas pārbaudīto veikšanai, tostarp skaidru metodoloģiju un noteiktus kritērijus. Tomēr mūsu revīzijas laikā par šiem norādījumiem vēl nebija panākta iekšēja vienošanās.

⁴⁹ Vides radioaktivitātes uzraudzības iekārtu pārbaude saskaņā ar *Euratom* līguma 35. panta nosacījumiem — Praktiski pasākumi pārbaudes apmeklējumu veikšanai dalībvalstīs, 2006/C 155/02, 4.7.2006.

⁵⁰ Kā norādīts 2006. gada 4. jūlija Paziņojuma 2006/C 155/2 15. punktā, pārbaudes parasti veic saskaņā ar Komisijas izstrādātu gada programmu.

Secinājumi un ieteikumi

74 Mēs secinām, ka Komisijas centieni kopumā sekmē kodoldrošību ES. Tomēr Komisijai vajadzētu atjaunināt tiesisko regulējumu un iekšējās pamatnostādnes.

75 Attiecībā uz Komisijas lomu, uzraugot *Euratom* direktīvu transponēšanu valstu tiesību aktos, mēs konstatējam, ka Komisija bija labāk sagatavota divu jaunāko direktīvu — grozītās Kodoldrošības direktīvas (*NSD*) un Drošības pamatstandartu direktīvas (*BSSD*) — transponēšanas pārbaudei, nekā tas bija saistībā ar iepriekš pieņemto Radioaktīvo atkritumu un lietotās degvielas direktīvu (*RWD*) (**23.–24.** punkts). Komisijas dienesti pirms transponēšanas termiņu beigām apstiprināja galvenos stratēģiskos dokumentus un attiecībā uz *NSD* un *BSSD* izmantoja vairāk atbilstību veicinošu instrumentu nekā attiecībā uz *RWD*.

76 Attiecībā uz *RWD* gandrīz sešus gadus pēc transponēšanas termiņa beigām vēl joprojām nebija pabeigtas 13 pārkāpuma procedūras par neatbilstību (**25.–26.** punkts). Tāpat četrus gadus pēc termiņa beigām lielākajā daļā dalībvalstu joprojām nebija pabeigta pārkāpuma procedūra attiecībā uz *RWD* paredzēto valsts programmu neatbilstību. Mēs konstatējam, ka dažkārt pārkāpuma procedūras tika īstenotas lēni (**26.–28.** punkts).

1. ieteikums. Atjaunināt pieeju *Euratom* direktīvu transponēšanas uzraudzībai

Lai efektīvāk veicinātu un uzraudzītu turpmāko *Euratom* direktīvu savlaicīgu, pilnīgu un precīzu transponēšanu dalībvalstu tiesību aktos, Komisijai būtu jādefinē pamatnostādnes, kas paredz riska novērtējumu, kā arī stratēģijas un skaidrojošo norādījumu apstiprināšanu vismaz gadu pirms transponēšanas beigu termiņa. Stratēģijā būtu jāparedz atbilstības veicināšanas instrumentu izmantošana jau pirmstransponēšanas posmā.

Īstenošanas mērķtermiņš: Direktīvas, kas pieņemtas pēc 2020. gada

77 Komisijas uzdevums pārrobežu pieejas īstenošanā radiācijas avārijsituācijas gadījumā galvenokārt aprobežojas ar tehniskā instrumenta uzturēšanu, jo pasākumi, lai nodrošinātu gatavību ārkārtas situācijām un reaģētu uz tām, ir jāīsteno valstīm. Komisija labi pārvalda *ECURIE* pasākumus, tādējādi izpildot saistības, kas izriet no Padomes Lēmuma 87/600 (**31.–36.** punkts), lai gan tā varētu uzlabot turpmākus pasākumus saistībā ar gūto pieredzi un jautājumiem, kurus tā uzskata par pilnveidojamiem.

78 Attiecībā uz Komisijas atzinumiem par ieguldījumu projektiem mēs konstatējam, ka pašreizējā sistēma neatbilst jaunākajām politikas, likumdošanas un tehnoloģiju norisēm kodoldrošības jomā (48.–55. punkts). Tā nenodrošina, ka Komisija iegūst vajadzīgo informāciju, lai apspriestu ieguldījumu projektu “**visus aspektus**”, kas attiecas uz šā Līguma mērķiem⁵¹. Līdz revīzijas laikam Komisija kopš 2016. gada nebija veikusi turpmākus pasākumus, lai ierosinātu tiesību aktu atjaunināšanu (56.–58. punkts).

79 Novērtējot direktīvu transponēšanu un īstenošanu (29. punkts), kā arī sagatavojot atzinumus par ieguldījumu projektiem (46.–47. punkts), Komisija informācijai izmanto salīdzinošās novērtēšanas rezultātus. Pēc transponēšanas un atbilstības pārbaūžu pabeigšanas Komisija turpinās būt atbildīga par salīdzinošo novērtēšanu rezultātu uzraudzību.

2. ieteikums. Tiesiskā regulējuma atjaunināšana

Kad saskaņā ar 2015. gada Enerģētikas savienības tiesību aktu kopumu Komisija iesniedz tiesību aktu priekšlikumu atjauninātai sistēmai, kurā ietverti kodoljomas ieguldījumu projekti, tai jāņem vērā:

- nesenākās likumdošanas un politikas norises kodoldrošības jomā un pašas jaunākās *Euratom* direktīvas;
- jaunākās pārmaiņas kodoljomas ieguldījumu projektu būtībā, it īpaši jaunās tehnoloģijas un ilgtermiņa darbības;
- pieredzi, kas gūta, piedaloties salīdzinošajā novērtēšanā novērotājas statusā.

Īstenošanas mērķtermiņš: 2022. gads.

80 Komisija palīdz uzlabot kodoldrošību un pretradiācijas aizsardzību Eiropas Savienībā, sniedzot atzinumus par kodoljomas ieguldījumu projektiem un pārbaudot dalībvalstu iekārtas, ar kurām veic nepārtrauktu radioaktivitātes līmeņa kontroli. Tomēr mūsu revīzija liecināja par dažiem ierobežojumiem, kas var mazināt Komisijas darbību pievienoto vērtību. Mēs secinājām, ka Komisijai nav stingru procedūru, ko īstenot, lai sagatavotu atzinumus par ieguldījumiem kodoljomā (60.–65. punkts) un pārbaudītu dalībvalstu radioaktivitātes kontroles iekārtas (66.–73. punkts). Ja nav apstiprinātas metodoloģijas, Komisijai tiek dota liela rīcības brīvība, kas apdraud šo darbību pilnīgumu, konsekveni un saskaņotību.

⁵¹ Kā noteikts *Euratom* līguma 43. pantā.

3. ieteikums. Procedūru atjaunināšana

Lai nodrošinātu konsekventu un saskaņotu pieeju radioaktivitātes kontroles iekārtu pārbaudei un sagatavotu atzinumus par ieguldījumiem kodoljomā, Komisijai jāizstrādā iekšējās procedūras, ar ko nodrošina, ka darbs tiek konsekventi veikts, dokumentēts un pārskatīts.

Ieteikuma īstenošanas termiņš: 2022. gads

Šo ziņojumu 2020. gada 8. janvāra sēdē Luksemburgā pieņēma I apakšpalāta, kuru vada Revīzijas palātas loceklis *Joao Figueiredo*.

Revīzijas palātas vārdā –

Klaus-Heiner Lehne
Priekšsēdētājs

Pielikumi

I pielikums. Komisijas veiktās pārbaudes

1. tabula. Transponēšanas pārbaudes

	<i>RWD</i>	<i>NSD</i>	<i>BSSD</i>
Transponēšanas termiņš	23.8.2013.	15.8.2017.	6.2.2018.
Paziņojumi, kas iesniegti līdz termiņam vai pirms ziņošanas pienākuma pārkāpuma procedūras uzsākšanas	17	24	21
Pabeigta to dalībvalstu pārbaude, kuras paziņoja par transponēšanas pasākumiem pirms ziņošanas pienākuma pārkāpuma procedūras uzsākšanas	2013. gada novembris	2018. gada jūnijs	Procesā ⁵²
Tās pārbaudes ilgums, ko veica attiecībā uz dalībvalsti, kura paziņoja par transponēšanas pasākumiem pirms ziņošanas pienākuma pārkāpuma procedūras uzsākšanas (mēneši) — mērķis: 6 mēneši ⁵³	3	10	Procesā
To dalībvalstu skaits, kuras šīs revīzijas laikā nav paziņojušas par pilnīgu transponēšanu (2019. gada jūlijs)	0	1	8
Uzsākto ziņošanas pienākumu neizpildes un nepabeigto pārkāpuma procedūru skaits	13	7	9
Laika posms starp <i>LFN</i> un <i>RO</i> (mēneši)	24–29	6–9	8–10
Kopējais pārkāpuma procedūru ilgums (mēnešos)	50 ⁵⁴	Procesā	Procesā

⁵² Komisija cer pabeigt pārbaudes 2020. gada pirmajā ceturksnī, paredzamais ilgums: 23–25 mēneši.

⁵³ Komisija, Labāka regulējuma rīkkopa, Nr. 37.

⁵⁴ Ilgākā pārkāpumu procedūra.

2. tabula. Atbilstības pārbaudes

	<i>RWD</i>	<i>NSD</i>	<i>BSSD</i>
Pārbaudes sākums	24.8.2013.	1.6.2018.	Vēl nav sāкта
Pārbaudes beigas	2018. gada jūnijs	Procesā	Vēl nav sāкта
Pārbaudes kopējais ilgums (mēnešos) — mērķis: 16/24 mēneši ⁵⁵	57	Procesā	Vēl nav sāкта
Revīzijas laikā pabeigto pārbauzu skaits (dalībvalstis)	28	14	Vēl nav sāкта
Uzsākto pārkāpuma procedūru skaits	15	0	Vēl nav sāкта
Revīzijas laikā atvērto pārkāpuma procedūru skaits	13	0	Vēl nav sāкта

3. tabula. RWD valstu programmas

	Ziņošanas pienākuma neizpilde	Noteikumu neievērošana
Pārbaudes sākums	23.8.2015.	23.8.2015.
Pārbaudes beigas	2015. gada novembris	2018. gada maijs
Kopējais pārbaudes ilgums (mēnešos)	3	33
Uzsākto pārkāpuma procedūru skaits	9	17
Revīzijas laikā atvērto pārkāpuma procedūru skaits	1	17

⁵⁵ Komisija, Labāka regulējuma rīkkopa, Nr. 37.

II pielikums. Noteikumu neievērošanas piemēri saistībā ar RWD transponēšanu

RWD pants	Prasība	Noteikumu neievērošana
5. panta 1. punkta c) apakšpunkts	Dalībvalstu pienākums ir izveidot valsts sistēmu, kas ietver licenču piešķiršanas sistēmu lietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanas darbībām un/vai iekārtām.	Dažu dalībvalstu izveidotā licenču piešķiršanas sistēma neattiecas uz visām ar izlietotās degvielas un radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanu saistītajām darbībām, piemēram, tā neattiecas ne uz atkritumu likvidēšanu, ne iekārtu atrašanās vietas izraudzīšanu, projektēšanu, būvniecību un slēgšanu.
6. panta 3. punkts	Dalībvalstis nodrošina, ka kompetentajai regulatīvajai iestādei tiek piešķirtas juridiskas pilnvaras, kā arī cilvēkresursi un finanšu resursi, kas vajadzīgi, lai veiktu pienākumus saistībā ar RWD.	Dažas dalībvalstis nevarēja pierādīt, ka to regulatīvajai iestādei ir piešķirti vajadzīgie resursi, lai tā varētu veikt pienākumus saistībā ar RWD.
7. panta 3. punkts	Dalībvalstu pienākums ir nodrošināt, ka licenču piešķiršanas prasības paredz drošības demonstrējumu, kas aptver ar kodolenerģiju saistītas darbības izstrādi un veikšanu, kā arī kodoliekārtas izstrādi, ekspluatēšanu un ekspluatācijas izbeigšanu vai slēgšanu, tostarp laika posmā pēc apglabāšanas iekārtas slēgšanas.	Dažas dalībvalstis nenodrošināja, ka drošības demonstrējuma prasības aptver visus aspektus.
7. panta 5. punkts	Valstu sistēmās ir jānosaka pienākums licences turētājiem nodrošināt pietiekamus finanšu resursus un cilvēkresursus.	Dažas dalībvalstis nav sniegušas nekādu norādi par cilvēkresursu pietiekamību.
8. pants	Valstu sistēmās ir jānosaka pienākums visām pusēm veikt izglītības un apmācības pasākumus attiecībā uz savu personālu, kā arī pētniecības un izstrādes darbības valsts programmas vajadzību apmierināšanai.	Dažas dalībvalstis nenodrošināja to, ka visām pusēm, tostarp ražotājiem, licences turētājiem, kompetentajām regulatīvajām iestādēm un citām iestādēm, ir pienākums veikt pasākumus sava personāla izglītošanai un apmācībai. Dažu dalībvalstu īstenotajos transponēšanas pasākumos nav norāžu uz pētniecības un attīstības pasākumiem.

Glosārijs

Apstarošana: pakļaušana starojumam.

Avārija: jebkurš negaidīts notikums, kam ir vai var būt ievērojamas sekas radioaktivitātes vai kodoldrošības aspektā.

Ārkārtas situācija: neparedzēts starojums vai kodolsituācija, kas prasa tūlītēju rīcību, lai novērstu vai mazinātu nopietnas kaitīgas sekas.

EU Pilot: neoficiāls dialogs starp Komisiju un dalībvalsti potenciālos Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu gadījumos pirms formālās pārkāpuma procedūras uzsākšanas.

Gatavība ārkārtas situācijām: gatavība rīkoties, lai mazinātu ārkārtas situācijas sekas.

Ilgtermiņa darbība: kodolelektrostacijas ekspluatācija pēc licencē, standartos vai noteikumos noteiktā laika, ja tā joprojām atbilst licencēšanas prasībām.

Incidents: jebkāds netišs atgadījums, kura sekas vai iespējamās sekas nav maznozīmīgas no pretradiācijas aizsardzības vai kodoldrošības viedokļa.

Izlietotā kodoldegviela: reaktora aktīvajā zonā apstarota un pēc tam izņemta kodoldegviela. To var pārstrādāt vai apglabāt, ja to uzskata par radioaktīvo atkritumu.

Jonizējošais starojums: enerģija, kas tiek nodota daļiņu vai elektromagnētisko viļņu veidā un spēj tiešā vai netiešā veidā radīt jonizāciju, t. i., atomus vai molekulas ar elektrisko lādiņu.

Kodolenerģija: saistīta ar kodola skaldīšanas procesā vai kodolsintēzē izdalīto enerģiju vai šādas enerģijas izmantošana.

Kodoliekārta: kodolelektrostacija, bagātināšanas iekārta, kodoldegvielas ražošanas iekārta, pārstrādes iekārta, pētnieciskā reaktora iekārta, izlietotās kodoldegvielas glabātava un radioaktīvo atkritumu glabātavas, kas atrodas tajā pašā teritorijā.

Komisijas atzinumi: Komisijas atzinumi par kodoljomas ieguldījumu projektiem, kurš sniegts saskaņā ar *Euratom* līguma 41.–44. pantā noteikto procedūru.

Licence: juridisks dokuments ar izlietotās kodoldegvielas vai radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanu saistītu noteiktu darbību veikšanai vai dokuments, ar ko nosaka atbildību par izlietotās kodoldegvielas vai radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanas iekārtas vai kodoliekārtas atrašanās vietas izraudzīšanu, projektēšanu, būvniecību, nodošanu ekspluatācijā, ekspluatāciju, ekspluatācijas izbeigšanu vai slēgšanu.

Pievienotā vērtība: ES darbības radīta vērtība, kas papildina vērtību, kuru būtu radījuši dalībvalsts, rīkojoties viena pati.

Radioaktivitāte: parādība, kad atomi spontāni pēc nejaušības principa sadalās, ko parasti papildina starojuma emisija.

Reaģēšana ārkārtas situācijās: rīcība, ko īsteno, lai mazinātu ārkārtas situācijas sekas.

Stresa tests: visu ES kodolspēkstaciju riska un drošības novērtējums, kurā vērtē stacijas spēju izturēt apdraudējumus, piemēram, zemestrīces, plūdus, teroristu uzbrukumus un gaisa kuģu sadursmes.

Uzņēmums: fiziska vai juridiska persona, kas saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir atbildīga par jonizējošā starojuma avotu vai par tādu darbību īstenošanu, kas var palielināt fiziskas personas pakļaušanu jonizējošā starojuma avota radītam starojumam.

Akronīmi un saīsinājumi

BSSD: Drošības pamatstandartu direktīva

ECURIE: Eiropas Kopienas steidzamas radioloģijas informācijas apmaiņas dienests

ENSREG: Eiropas Kodoldrošības jomas regulatoru grupa

EP&R: Gatavība ārkārtas situācijām un reagēšana uz tām

ES Tiesa: Eiropas Savienības Tiesa

EURDEP: Eiropas Radioaktivitātes datu apmaiņas platforma

JRC: Kopīgais pētniecības centrs

LESD: Līgums par Eiropas Savienības darbību

LFN: oficiāla paziņojuma vēstule

LTO: ilgtermiņa darbība

NEA: Kodolenerģijas aģentūra

NSD: Kodoldrošības direktīva

RO: Argumentēts atzinums

RWD: Radioaktīvo atkritumu un lietotās kodoldegvielas direktīva

SAEA: Starptautiskā Atomenerģijas aģentūra

USIE: vienota informācijas apmaiņas sistēma par incidentiem un avārijas situācijām

WANO: Pasaules Kodoloperatoru asociācija

WENRA: Rietumeiropas Kodolregulatoru asociācija

**KOMISIJAS ATBILDES UZ EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTAS ĪPAŠO ZIŅOJUMU
“KOMISIJAS CENTIENI VEICINA KODOLDROŠĪBU EIROPAS SAVIENĪBĀ, TOMĒR IR
NEPIECIEŠAMI ATJAUNINĀJUMI”**

KOPSAVILKUMS

I Kodoldrošība ir Eiropas Komisijas prioritāte. ES pieeja kodoldrošībai ir balstīta uz atbilstības principiem visaugstākajam drošības līmenim un pastāvīgiem uzlabošanas centieniem, lai aizsargātu cilvēkus, kontrolētu apdraudējumus, novērstu un reaģētu uz ārkārtas situācijām, kā arī lai mazinātu jebkādas kaitīgas sekas.

Šajā nolūkā ES ir izveidojusi modernu, juridiski saistošu un izpildāmu tiesisko regulējumu kodoldrošībai, pretradiācijas aizsardzībai, gatavībai ārkārtas situācijām un reaģēšanai uz tām, kā arī radioaktīvo atkritumu un izlietotās kodoldegvielas apsaimniekošanai, kura pamatā ir starptautisko konvenciju principi, kas ir kopīgi visā pasaulē un kuri ir nostiprināti, ņemot vērā Fukušimas kodolavārijā gūto pieredzi un jaunākos zinātnes sasniegumus.

IV Eiropas Komisijai Līgumos parasti ir piešķirtas iniciatīvas tiesības ierosināt jaunus ES/*Euratom* tiesību aktus. Tomēr tā pati nevar pieņemt ierosinātos tiesību aktus; tā ir abu lēmējinstāžu — Eiropas Parlamenta un/vai Padomes — prerogatīva.

IX Skatīt Komisijas atbildes par 63. un 72. punktu.

APSVĒRUMI

25. Komisija 16 – 24 mēnešu periodā cenšas pabeigt atbilstības pārbaudi; šis termiņš nav noteikts tiesību aktos un to aprēķina no dienas, kad tiek paziņots par valsts transponēšanas pasākumiem. Tādējādi pārbaude patiešām ir atkarīga no dalībvalstu paziņošanas par šiem pasākumiem.

Komisija piekrīt Revīzijas palātas konstatējumam un norāda, ka kavēšanos varētu izskaidrot ar to, ka valsts programma izlietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanai dalībvalstīm pirmo reizi bija jāpieņem līdz 2015. gada 23. augustam.

38. Saziņa ar sabiedrību ārkārtas situācijās galvenokārt ir dalībvalstu kompetencē saskaņā ar Padomes Lēmuma 87/600/*Euratom* 3. panta 1. punkta h) apakšpunktu. Tomēr *ECURIE* mācību ietvaros Komisijas dienesti sagatavo paziņojumus presei un nosūta tos Komisijas preses pārstāvim.

Attiecībā uz valstu ekspertu apmācību Komisija vajadzības gadījumā organizē mācības valstu kompetentajām iestādēm par *ECURIE* un *EURDEP*, jo īpaši, ja sistēmā notiek izmaiņas. Šādu mācību programmu nepieciešamību apspriež un par to vienojas *ECURIE* kompetento iestāžu sanāksmēs.

63. Atzinumos par kodoljomas ieguldījumu projektiem Komisija līdz šim ir izmantojusi iekšējās procedūras, pamatojoties uz *Euratom* līguma formulējumu un spēkā esošajām regulām, t. i., *Padomes Regulu (EURATOM) Nr. 2587/1999 (1999. gada 2. decembris)*, ar ko nosaka, par kuriem ieguldījumu projektiem saskaņā ar *Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līguma 41. pantu jāinformē Komisija (OV L 315, 9.12.1999., 1.–3. lpp.)*, un *Komisijas Regulu (EK) Nr. 1209/2000 (2000. gada 8. jūnijs)*, ar ko nosaka procedūras *Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līguma 41. pantā noteikto paziņojumu sniegšanai (OV L 138, 9.6.2000., 12.–14.lpp.)*.

64. Revīzijas palātas šajā punktā aprakstītais gadījums bija brīvprātīga paziņošana (t. i., projekts par ieguldījumu summu, kas ir mazāka par tiesiskajā regulējumā noteikto robežvērtību) saskaņā ar Padomes Regulas (EURATOM) Nr. 2587/1999 1. panta 4. punktu.

72. Pārbaudes pamatojas uz *Vides radioaktivitātes uzraudzības iekārtu pārbaude saskaņā ar Euratom līguma 35. panta nosacījumiem — Praktiski pasākumi pārbaudes apmeklējumu veikšanai dalībvalstīs (OV C 155, 4.7.2006., 2.–5. lpp.)* pārbaudes grupas pieredzi un salīdzinājumu ar pasākumiem citās dalībvalstīs.

SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

74. Eiropas Komisijai Līgumos parasti ir piešķirtas iniciatīvas tiesības ierosināt jaunus ES/*Euratom* tiesību aktus. Tomēr tā pati nevar pieņemt ierosinātos tiesību aktus; tā ir abu lēmējietāžu — Eiropas Parlamenta un/vai Padomes — prerogatīva.

1. ieteikums. Atjaunināt pieeju *Euratom* direktīvu transponēšanas uzraudzībai

Komisija pieņem šo ieteikumu.

Komisija piekrīt definēt nepieciešamās pamatnostādnes, kuras ir jāizstrādā ar atbildīgā Komisijas dienesta iekšējo lēmumu un kuras ļaus novērtēt turpmāko *Euratom* direktīvu transponēšanas risku. Šajā riska novērtējumā tiks vērtētas šo direktīvu galvenās jomas un vajadzība izstrādāt detalizētākas iekšējās skaidrojošās pamatnostādnes un / vai stratēģiju, lai palīdzētu Komisijas darbiniekiem veikt atbilstības pārbaudes.

2. ieteikums. Tiesiskā regulējuma atjaunināšana

Komisija pieņem šo ieteikumu.

80. Skatīt Komisijas atbildes par 63. un 72. punktu.

3. ieteikums. Procedūru atjaunināšana

Komisija pieņem šo ieteikumu.

Komisija ar atbildīgā Komisijas dienesta lēmumu ir gatava ieviest atbilstošas iekšējās procedūras, lai nodrošinātu, ka radioaktivitātes kontroles iekārtu pārbaūžu darbs tiek konsekventi veikts, dokumentēts un pārskatīts.

Laika skala

Notikums	Datums
Revīzijas plāna pieņemšana / revīzijas sākums	12.12.2018.
Ziņojuma projekta oficiāla nosūtīšana Komisijai (vai citai revidējamai vienībai)	21.11.2019.
Galīgā ziņojuma pieņemšana pēc revīzijas konstatējumu saskaņošanas procedūras	8.1.2020.
Komisijas (vai citas revidējamās vienības) oficiālo atbilžu saņemšana visās valodās	4.2.2020

AUTORTIESĪBAS

© Eiropas Savienība, 2020. gads

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) atkalizmantošanas politiku īsteno ar [Eiropas Revīzijas palātas Lēmumu Nr. 6–2019](#) par atvērto datu politiku un dokumentu atkalizmantošanu.

Ja vien nav norādīts citādi (piem., individuālās autortiesību norādēs), ERP saturs, kurš pieder ES, ir licencēts saskaņā ar šādu starptautisku licenci: [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\) licence](#). Tas nozīmē, ka atkalizmantošana ir atļauta, ja tiek sniegtas pienācīgas atsauces un norādītas izmaiņas. Atkalizmantošana nedrīkst sagrozīt dokumentu sākotnējo nozīmi vai jēgu. ERP nav atbildīga par atkalizmantošanas sekām.

Jums ir jānoskaidro papildu tiesības, ja konkrētā saturā attēlotas identificējamas privātpersonas, piem., attiecībā uz ERP darbinieku fotoattēliem, vai ja tas ietver trešās personas darbu. Ja atļauja ir saņemta, tā atceļ iepriekš minēto vispārējo atļauju un skaidri norāda uz visiem izmantošanas ierobežojumiem.

Lai izmantotu vai reproducētu saturu, kas nepieder ES, jums var būt jāprasa atļauja tieši autortiesību īpašniekiem.

Programmatūra vai dokumenti, uz kuriem attiecas rūpnieciskā īpašuma tiesības, proti, patenti, preču zīmes, reģistrēti dizainparaugi, logotipi un nosaukumi, nav iekļauti ERP atkalizmantošanas politikā un jums nav licencēti.

Eiropas Savienības iestāžu un struktūru tīmekļa vietnēs, kas izvietotas domēnā europa.eu, ir atrodamas saites uz trešo personu vietnēm. Tā kā ERP šīs vietnes nekontrolē, iesakām rūpīgi iepazīties ar to privātuma un autortiesību politiku.

Eiropas Revīzijas palātas logotipa izmantošana

Eiropas Revīzijas palātas logotipu nedrīkst izmantot bez Eiropas Revīzijas palātas iepriekšējas piekrišanas.

PDF	ISBN: 978-92-847-4320-9	ISSN: 1977-5717	doi: 10.2865/05398	QJ-AB-20-002-LV-N
HTML	ISBN: 978-92-847-4296-7	ISSN: 1977-5717	doi: 10.2865/07483	QJ-AB-20-002-LV-Q

Kodoliekārtu licenču turētāji un valsts iestādes primāri atbild par kodoldrošību. Komisijas konkrētie pienākumi šajā jomā ir izstrādāt Euratom tiesisko regulējumu un pārraudzīt tā transponēšanu dalībvalstīs, pārbaudīt dalībvalstu radioaktivitātes kontroles iekārtas un pārbaudīt, vai ieguldījumi kodoljomā atbilst Euratom līgumam.

Mēs secinām, ka kopumā Komisija labi izmantoja šīs pilnvaras un sekmēja kodoldrošību ES.

Mūsu ieteikumos galvenā uzmanība pievērsta Komisijas lomai Euratom direktīvu transponēšanas uzraudzībā, sistēmai, saskaņā ar kuru tā izdod atzinumus par kodoljomas ieguldījumiem, un pieejai, ko tā piemēro, sagatavojot atzinumus un veicot radioaktivitātes kontroles iekārtu pārbaudes.

ERP īpašais ziņojums saskaņā ar LESD 287. panta 4. punkta otro daļu.

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs

EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tālrunis: +352 4398-1

Uzziņām: eca.europa.eu/lv/Pages/ContactForm.aspx

Timekļa vietne: eca.europa.eu

Twitter: @EUAuditors